

HYVÄN TELEVISIOUUTISKUVAN JÄLJILLÄ

Televisioutiskuvan tuottajat suomalais-
sa mediaympäristössä

Kaisu Jansson

Opinnäytetyö
6.11.2013
Elokuvan ja television ko.
Leikkaus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Elokuvan ja television koulutusohjelma
Leikkaus

KAISU JANSSON:

Hyvän televisiuutiskuvan jäljillä
Televisiuutiskuvan tuottajat suomalaisessa mediaympäristössä

Opinnäytetyö 52 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Marraskuu 2013

Elämämme muuttuu koko ajan mediavälitteisemmäksi. Ihmiset käyttävät yhä enemmän aikaa audiovisuaalisten esitysten katsomiseen. Utistutuotannon työskentelymalleja, ja sitä miten uutisten tekijät itse arvottavat toimintaansa, on kuitenkin tutkittu suhteellisen vähän.

Opinnäytetyöni käsittelee televisiuutisten rakentumista tuotantonäkökulmasta: sitä miten televisiuutisten tekijät itse arvottavat tv-uutiskuvaa. Tutkimuksessani selvitän toimituksissa toistuvia työskentelymalleja sekä sitä, mitä tv-uutiskuvan ammattilaiset pitävät hyvänä televisiuutiskuvana. Analysoin televisiuutistoimituksen tuotantorutiineja sekä niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat lopullisen tv-uutisen syntymiseen. Samalla tulkitsen sitä hiljaista käytännön tietoa, jota toimituksissa esiintyy. Tutkimukseni perustuu kysely- ja haastatteluaineiston laadulliseen analyysiin.

Tutkimukseni osoitti, että televisiuutisia voidaan tehdä hyvin monenlaisilla tavoilla aiheesta riippuen, mutta samankaltaisuuksiakin on olemassa. Utisia tuotetaan hyvin rutinoituneesti tietyn työjärjestyksen mukaan, jossa puhe mietitään usein ennen kuvitusta. Televisiuutisessa puheen nähdään usein kertovat kovat faktat ja kuvalla pyritään välittämään tunteita. Utiskentän murros on nostanut kuvalliset feature-aiheet osaksi televisiuutisten arkipäivää. Televisioon tehdään juttuja myös kuvallisen arvon vuoksi, ilman uutislajityypin keskiössä olevaa painavaa informaatioarvoa. Feature-aiheissa ammattilaiset näkevätkin mahdollisuuden uutiskuvakonvention rajojen testaamiselle ja uutiskuvan uudistamiselle.

Asiasanat: televisio, uutinen, uutiskuva, visuaalisuus, kuvajournalismi, tuotanto

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Film and Television
Editing

KAISU JANSSON:
Hunting for Good News Picture
News Picture Producers in the Finnish Media Landscape

Bachelor's thesis 52 pages, appendices 3 pages
November 2013

Our lives are getting more and more filled by media. At the same time, people watch audio-visual presentations more than ever before. TV news are a part of these audio-visual presentations, but there has not been much research done about the production of TV news or how TV news' producers value their work.

This Bachelor's thesis deals with how TV news are structured and how the journalists, cameramen and editors value TV news' picture. The editor staffs' repeatable working models are explained and what TV news professionals consider as good news' picture is also covered. There is analysis on what kinds of production routines influence the final TV news. At the same time, the thesis interprets that practical knowledge which editorial staffs are full of. This research is based on question and interview data. The data is analysed qualitative.

The research showed that TV news can be produced in many different ways depending on the subject but there are some similarities. There are many routines that guide TV news's rules of procedures, such as the fact that the speech is mainly considered before the picture. The speech tells core facts and the picture tries to convey emotions. TV news producers also select visual subjects because of their visual aspects, not because of their information value. In feature subjects TV news professionals see the opportunity to test the limits of the TV news genre and try visual representations of a different kind.

Key words: television, news, visuality, production processes

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TELEVISIOUUTISEN LAJITYYPPIKONVENTIO.....	8
	2.1 Uutiskriteerit	9
	2.2 Uutislähetyksen rakenne	10
	2.3 Puhe ja teksti	12
	2.4 Televisioutiskuvitus ja lehtikuva	13
3	TV-UUTISEN RAKENTUMINEN ON VUOROVAIKUTTEINEN PROSESSI.....	15
	3.1 Uutispäällikkö tai tuottaja	15
	3.2 Toimittaja.....	16
	3.3 Kuvaaja	17
	3.4 Editoiija ja mediatoimittaja.....	17
	3.5 Vaihtoehtoinen työjärjestys	19
4	JUTTUTYYPIT.....	20
	4.1 Naamasähke ja tikkeri.....	20
	4.2 Kuvasähke.....	21
	4.3 Uutisjuttu ja raportti.....	23
5	KUVALLISUUTTA TUOTTAMASSA.....	25
	5.1 Teksti ja kuva määrittelevät toisiaan.....	26
	5.2 Esteettisyys ja visuaalinen sommittelu uutiskuvassa.....	28
	5.2.1 Uutiskuvan perinne: kuvituskuva.....	29
	5.2.2 Uutiskuvan perinne: haastattelukuva	30
	5.2.3 Kovien ja pehmeiden aiheiden kuvittaminen.....	33
	5.3 Uutisjutun kuvakerronta	34
6	TOIMITUSTEN RUTIINIT	36
	6.1 Kiire ja suunnittelelemattomuus	37
	6.2 Monimediaalisuus ja moniosaaminen.....	38
	6.3 Viihteellistyminen.....	39
	6.4 Kuvaajan vastuu.....	41
7	POHDINTA.....	43
	LÄHTEET.....	47
	LIITTEET	50
	Liite 1. Nettikysely	50

1 JOHDANTO

Television katseluun kuluva aika on tiedotusopin professori Risto Kuneliuksen (2003, 105) mukaan kasvanut viime vuosikymmeninä hitaasti. Mediatutkija Seija Ridellin (1998, 83) mukaan televisiouutisten vaikutusta ihmisten elämään lisää se, että tv-uutisten audiovisuaalinen luonne vahvistaa viestien uskottavuutta. Muihin uutisformaateihin (kuten sanomalehti tai radio) verrattuna televisiouutisiin liittyykin ajatus totuuden torvena toimimisesta, sillä audiovisuaalisuus pönkittää ajatusta tiedon todenmukaisuudesta. Suorana toimitettavat uutislähetykset palvelevat ajatusta ”tässä ja nyt” tapahtuvasta todellisuudesta, jossa uutisankkurit ja katsojat ovat yhtä aikaa läsnä. Tämän takia televisiouutiset ovat mielestäni erityisen voimakas vaikuttamisen väline.

Vaikka nimenomaan liikkuva kuva mielletään tv-uutisten voiman välineeksi, Turun ammattikorkeakoulun lehtori Johanna Ailio (2005) väittää, että televisiouutisissa teksti dominoi kuvaa. Syyksi tälle hän esittää historiallista kehityskulkua puheen ylöskirjaamisesta ja sananlukutaidon merkitystä älyn välineenä. Tässä opinnäytetyössäni tutkin, mitä alan ammattilaiset ajattelevat kuvallisuudesta.

Kiinnostukseni kohteena on myös se, miten ammattilaiset itse arvottavat tv-uutiskuvaa ja sen suhdetta puhuttuun tekstiin. Visuaalisen kulttuurin tutkija Janne Seppänen (2005, 217) puhuu mikrotason tuotannollisesta näkökulmasta, kun tutkimusta varten haastatellaan tekijöitä, kuten tässä opinnäytetyössäni teen. Television tuotantokoneistoa, tuotantojen suunnittelua ja käytännön toteutusta onkin tutkittu vähän (Rautkorpi 2011, 87). Toisaalta tutkimukseni asettuu mielestäni Seppäsen (2005, 217) esittelemien mikro- ja makrotasojen väliin, sillä tutkimukseni ei liity pelkkään yksittäiseen uutiseen, vaan kartoitan mediataloista löytyviä yleisiä käytäntöjä, jotka toistuvat uutisesta toiseen. Tutkimukseni ensisijaisena tarkastelun kohteena onkin televisiouutistoimitusten työntekijöiden näkemys tv-uutisten kuvallisuuden tuottamisesta. Pyrin tässä opinnäytetyössäni hahmottamaan uutistoimituksen työntekijöiden panosta lopputuotteen kuvallisuuden syntymiselle ja sitä, millaiset tuotannolliset tekijät vaikuttavat lopullisen tv-uutisen kuvan syntymiseen. Samalla selvitän, mikä uutistoimituksen työntekijöiden käsityksen mukaan hyvä ja toimiva uutiskuva ja teen yhteenvetoa siitä, onko ammattilaisten kuvallisuuden tuottamisen käytännöissä yhtäläisyyksiä.

Etsin vastauksia laadullisen tutkimuksen kautta. Suomessa on tällä hetkellä kolme mediataloa, jotka tuottavat valtakunnallisia uutisia. MTV3 ja Nelonen ovat mainosrahoitteisia kanavia. Yle tuottaa ohjelmistoa julkisen palvelun toimintalogiikan mukaan verovaroin. Aineistoni koostuu näiden kolmen mediatalon toimittajien, uutispäälliköiden, kuvaajien, editoijien ja mediatoimittajien kysely-vastauksista sekä asiantuntijahaastatteluilta.

Aineistoni käsittää elo-syyskuun 2013 aikana internetin välityksellä kaikkiin mediataloihin lähetetyn avoimia kysymyksiä sisältävän kyselyn (LIITE 1), johon vastasi 15 uutiskuvan kanssa tekemisissä olevaa ammattilaista. Heistä kahdeksan on Ylen palveluksessa, kuusi MTV3:lla ja yksi Nelosella. Tätä kirjoittaessani Nelosen uutiset nyky-muotoisina ovat kuitenkin lakkaamassa (Vesalainen 2013). Kuusi kyselyyn vastanneista ilmoitti työnimikkeekseen toimittaja, kolme kertoi olevansa uutispäälliköitä, neljä mediatoimittajia ja kaksi kuvaaja-editoijia. Puolistrukturoituihin asiantuntijahaastatteluihin osallistui yksi MTV3:n toimittaja, kolme Yle Tampereen mediatoimittajaa sekä yksi Yle Kainuun toimittaja ja yksi Yle Kainuun tekniikkavastaava. Asiantuntijahaastatteluiden kesto oli 40 minuutista kahteen tuntiin. Asiantuntijahaastatteluista vain yksi on tehty mainosrahoitteisen tv-uutistalon edustajien kanssa. Haastatteluaineistoni painottuu Ylen työntekijöiden haastatteluihin, sillä Nelosen ja MTV3:n työntekijät olivat valitettavasti kovin kiireisiä eivätkä olleet valmiita osallistumaan haastatteluihin.

Televisioutistoimituksissa on paljon hiljaista tietoa, jota ei opita koulun penkillä istumalla. Tässä opinnäytetyössä esittelen myös jonkin verran toimitusten rutinoituneita käytäntöjä esimerkinomaisesti, jotta voin havainnollistaa miten kuvallisuutta toimituksissa tuotetaan ja millaisiin seikkoihin kiinnitetään huomiota. Samalla yritän helpottaa televisioutiskuvasta kiinnostuneiden, alalle haikailevien, matkaa. Tekijöiden kokemuksen mukaan kuvallisuuteen panostetaan mediataloissa eri tavoin. Kyselyyni vastanneen Nelosen kuvaaja-editoijan mukaan heillä kuvaa arvostetaan muita kanavia enemmän. Hänen mukaansa kuvituksia pyritään pohtimaan etukäteen. Sen sijaan Ylen mediatoimittaja Antti Eintola (haastattelu 22.9.2013) myöntää, että heidän Ylen aluetoimituksessa Tampereella pohditaan hyvin vähän kuva-asioita. Kyse on kuitenkin mediatalojen työntekijöiden henkilökohtaisista näkemyksistä, ja tässä tutkimuksessani keskityn niihin seikkoihin, joiden avulla tuotetaan onnistunutta tv-uutiskuvaa. Rajaan tutkimuksestani tietoisesti pois mediatalojen välisen arvotuksen, sen mikä talo tuottaa ”parasta” uutiskuvaa.

Käsite ”kuvittaminen” on opinnäytetyössäni hyvin keskeinen, mutta samanaikaisesti se on ongelmallinen. Eintola (haastattelu 22.9.2013) perustellusti vierastaa sanaa. Kuvittamiseen liittyy oletus kuvamatosta, joka on olemassa vain pakon sanelemana, siksi että televisiossa myös visuaalinen puoli on täytettävä jollain. Tässä opinnäytetyössäni käytän kuvittamista kuitenkin synonyymina kuvaamiselle tai visuaalisuuden tuottamiselle. En tarkoita ”kuvittamista” tämän opinnäytetyön yhteydessä arvolatautuneena käsitteenä.

Opinnäytteeni aluksi analysoin televisiouutisten lajityyppikonventiota yleisesti, jotta pystyn peilaamaan aineistoani lajityypille ominaiseen esittämisen muotoon. Syvennyn kuvan ja tekstin suhteeseen, sillä se nousi aineistoissani yhdeksi keskeiseksi tekijäksi etenkin kuvallisuuden tuottajien ammatti-identiteetin kannalta. Sitten selvennän kuvallisuuden käsittettä ja tutkin niitä toimitusympäristössä olevia seikkoja, jotka ovat osa kuvallisuuden tuotantoprosessia. Sivuan myös aihetta siitä, miten televisiouutiskuva eroaa still-kuvasta ja elokuvasta, sillä erityisesti näistä kahdesta esittämisen tavasta televisiouutiskuva on saanut paljon vaikutteita. Lopuksi tulkitsen onnistuneen televisiouutiskuvan ominaisuuksia, jotta voin syventää kuvallista sisältöä jota ammattilaiset arvostavat. Aivan viimeiseksi analysoin ajatusta siitä, miten toimitusten käytännöt muovaavat kuvallisuutta.

2 TELEVISIOUUTISEN LAJITYYPPIKONVENTIO

Tv-uutiset noudattelevat tiettyä kaavaa, jonka avulla ne tunnistetaan uutisiksi. Viestinnän tutkija Denis McQuailin (1994, 263) mukaan lajityyppi on syntynyt aikojen saatossa yleisön yhteisten kokemusten kautta. Sekä ohjelman tekijöiden että katsojien on pysyttävä sijoittamaan ohjelma sisältönsä perusteella tiettyyn lajityyppilokeroon. Lajityypin konventiot eivät kuitenkaan koskaan ole lukkoon lyötyjä, vaan ne ovat jatkuvassa muutostilassa (Ridell 1998, 22). Lajityypin tunnistaminen tapahtuu ohjelman tarkoituksen, muodon ja merkityksen mukaan. Televisiouutisissa ohjelman tarkoitus kytkeytyy informaation välitykseen (McQuail 1994, 263). Utisten ajatellaan olevan oikeisiin asioihin ja tosiasioihin perustuvaa viestin välitystä.

Muodosta kertoo ohjelman pituus, kieli ja rakenne (McQuail 1994, 263), jotka tv-uutisissa ovat tietynlaisia. Uutislähetys on pohjimmiltaan makasiiniohjelma, jossa esitetään paljon lyhyitä inserttejä. Lähetys rakentuu aihealueiden muodostamista näytöksistä (kotimaa, ulkomaa, kulttuuri, urheilu jne.), juttutyypien vaihtelusta (naamasähke, kuvasähke, yhdistelmä, uutisjuttu), otsikoista (juonnoista pidempään uutisjuttuun), puffeista (”aiheitamme tässä lähetyksessä”) sekä studio-osuuksien ja uutisjuttujen vuorottelusta. (Nikkinen & Vacklin 2012, 165.)

Merkitys taas liittyy todellisuuden esittämiseen (McQuail 1994, 263), ja tämä värittää televisiouutisten genreä. Arki ajattelussa uutisia pidetään edelleen ikkunana todellisuuteen. Tiedotusopin professori Veikko Pietilä esittelee teoksessaan *Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä* (1995a, 59) Manderin (1987) väitteen, että uutisjutut ovat aina esityksiä todellisuudesta, johon liittyy representaation kätkeminen ja uskottelu uutisen olevan todellisuuden välitöntä heijastusta. Todellisuuden esittäminen ja sen kätkeminen ovat uutisten keskiössä myös Suomen rajojen ulkopuolella.

Televisiouutiset muistuttavat lajityypiltään hyvin paljon toisiaan vertailtaessa länsimaisia uutislähetyksiä (Ridell 1998, 132). Lähetykset sisältävät ”uutiskieltä”, niillä on tietynlainen rakenne ja niiden merkitys liittyy tosiasioiden välittämiseen. Uutislähetysten tyyli maiden välillä sen sijaan vaihtelee (Ridell 1998, 212). MTV3:n toimittajan Mika Tommolan (haastattelu 20.9.2013) mukaan suomalainen uutistraditio eroaa esimerkiksi amerikkalaisesta traditiosta siinä mielessä, etteivät suomalaiset toimittajat ole yhtä luon-

tevia kameran edessä, mitä sen takana. Amerikkalaisissa uutisissa toimittajat esiintyvät enemmän, meillä toimittajia näkyy kuvissa harvemmin. Amerikkalainen voimakas yksilökeskeisyys näkyy siis myös uutisissa. Erilaisissa kulttuureissa varttuneet ihmiset tunnistavat kuitenkin lajityyppiä määrittelevien ominaisuuksien perusteella myös muiden maiden televisiouutislähetykset nimenomaan uutisiksi.

Tässä luvussa esittelen televisiouutisten lajityyppikonventiota yleisesti. Analysoin uutiskriteereitä, uutislähetysten rakennetta, tekstin ja äänen suhdetta sekä pohdin televisiouutiskuvan ja lehtikuvan eroja. Samalla analysoin aineistoani näiden ulottuvuuksien avulla.

2.1 Uutiskriteerit

Uutiskriteerit ja niiden kautta muovautuva uutiskynnys vaikuttavat uutisaiheiden valitsemiseen. Usein puhutaan ”uutiskynnyksestä”, joka aiheen tulee ylittää ennen kuin jutun tekoa lähdetään edes suunnittelemaan. Uutistystyökokemus auttaa aiheen tärkeyden arvioinnissa (Ylen uutispäällikkö kyselyssä). Kuneliuksen teoksessaan *Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin* (2003, 190) siteeraaman Galtungin ja Rugen (1965) luettelon mukaan tapahtuman uutisarvoon vaikuttavat sen toistuvuus, voimakkuus, yksiselitteisyys, kulttuurinen merkittävyys, odotettavuus, yllätyksellisyys, jatkuvuus, päivän valikoima, kohteen kuuluminen eliittiin, henkilöitävyys ja negatiivisuus.

Uutiskynnys ei ole absoluuttinen, vaan riman korkeus vaihtelee suhteellisesti. Uutispäivän tarjonnan ollessa aiheiden puolesta vähäinen, uutiskynnyksen ylittävät arvoltaan pienemmätkin kokonaisuudet (Huovila 1990, 10). Esimerkiksi kesäisin toimitukset usein painiskelevat aiheiden niukkuuden kanssa ihmisten lomaillessa ja näin uutiskynnys asettuu matalammalle.

Uutisgenren sisällä aiheet jaetaan usein kahteen osaan, ”koviin” ja ”pehmeisiin” uutisiin. Kovat uutiset käsittelevät lähinnä talouden ja politiikan ilmiöitä, pehmeät perheen, kulutuksen, sosiaalipolitiikan, kasvatuksen, asumisen ja ympäristön alueita (Halonen 1999, 38). Kovat uutiset mielletään aihepiiriltään yhteiskunnallisesti merkittävämmiksi, jolloin niiden ajatellaan olevan arvokkaampia. Ne ylittävät helpommin uutiskynnyksen.

Kyselyaineistossani korostui kaksi merkittävää lähtökohtaa, joista sisältöjä tuotetaan televisiouutisiin. Kovien aiheiden merkitystä korostettiin lähes poikkeuksetta. Kovat aiheet valikoituvat uutisiin vain sen takia, että niistä kuuluu kertoa – oli kuvitus hyvää tai ei. Toinen iso kyselyssä ja haastatteluissa vahvistunut lähtökohta oli nk. feature-tarinat, joita tehdään enemmän kuvallisen arvon vuoksi. ”Kuvalliset aiheet ovat aina hyviä eli jos tulee tai saadaan hyviä kuvia, niin sellaiset (aiheet) myös valikoituvat”, kertoo MTV3:n uutispäällikkö.

Yks toimittaja meni ratsastamaan lehmällä. Radiossa se ei ois toiminu. Se oli niinkun yksinään tv-aihe. Kyllä se jos on jotain tommosta hyvin erikoista, joka vaatii että se nähdään, kyl semmosia tarvitaan. (Antti Eintola, haastattelu 22.9.2013.)

Myös pääkaupunkiseudun merkitys oli korostunut sisällöntuotannon näkökulmasta kyselyaineistoni vastauksissa. Kyselyyn vastanneiden mielestä pääkaupunkiseutu näkyy tv-uutisissa useimmiten. Toisaalta pääkaupunkikeskeisyyttä perusteltiin sillä, että seudulla tehdään iso osa suurista päätöksistä. MTV3:n toimittajat etsivät syytä pääkaupunkikeskeisyyteen aluetoimittajien vähäisestä määrästä. Nelosen ja Ylen työntekijöiden vastauksissa vastaavanlaista pohdintaa ei näkynyt. Tämä selittynee Ylen kohdalla sillä, että Ylellä on paljon tiheämpi aluetoimitusten verkosto, mitä MTV3:lla. Nelosen aineistoni koostuu yhdestä vastauksesta, joten sen kohdalla yleistävää tulkintaa ei voi tehdä.

Mielestäni Galtungin ja Rugen (1965) esittelemiin uutisarvoon vaikuttaviin tekijöihin televisiouutisten kohdalla tulisi lisätä myös kuvallisen arvon merkitys. Galtungin ja Rugen luettelo on lähes 50 vuoden takaa, joten on ilmeistä että mediakenttä ja sen arvot ja normit ovat tuossa ajassa muuttuneet. Kovien aiheiden arvottamiseen Galtungin ja Rugen luettelo on oivallinen, mutta nykypäivän uutisissa on paljon pehmeitä *human interest* -aiheita, joita nimitän feature-aiheiksi. Aineistoni vahvisti näiden feature-aiheiden merkityksen. Ne nousevat tv-uutisiin puhtaasti kuvallisen arvonsa vuoksi. Jatkan aiheesta laajemmin luvussa 5.2.3 ”Kovien ja pehmeiden aiheiden kuvittaminen”.

2.2 Uutislähetysten rakenne

Tv-uutisilla on aina kaavamainen rakenne, jossa uutistenlukija johdattelee katsojia läpi teemoittain jäsennetyn kokonaisuuden (Ailio 2005). Usein uutislähetys koostuu otsikoista, pääuutisista politiikan, kotimaan ja ulkomaan saralta, taloudesta, kulttuurista,

urheilusta ja säästä (Nikkinen & Vacklin 2012, 166). Uutislähetysten rajat piirretään muusta ohjelmavirrasta erottuvaksi alku- ja lopputunnuksilla (Ridell 1998, 131). Uutislähetyksessä onkin havaittavissa selkeä alku ja loppu, ja tätä vaikutelmaa vahvistaa lähetysten alussa ja lopussa uutisankkurin tervehdykset (Ridell 1998, 132).

Uutislähetysten rakenne muodostuu usein kärkikolmiomallin mukaisesti, mutta vaihtoehtoisia esittämisen tapoja on. Käsikirjoittajat, dramaturgit ja tv-käsikirjoittamisen opettajat Are Nikkinen ja Anders Vacklin (2012, 176) esittelevät kärkikolmiomallin (KUVA 1) yksittäisen tv-jutun rakenteena, mutta mielestäni sitä voidaan soveltaa myös perinteisen tv-uutislähetysten rakenteen tarkasteluun (KUVA 2). Kärkikolmiomalli on etenkin painetusta journalismista tuttu informaation jäsentelyn tapa ja se perustuu siihen, että ensimmäiseksi esitellään tärkein tieto ja siitä edetään vähemmän tärkeään. Lähetysten lopussa esitellään vähiten tärkeät asiat. Toisin sanoen televisiouutislähetysten alussa on kovat uutisaiheet ja lähetysten loppua kohden siirrytään yhä pehmeämpiin uutisiin ja feature-aiheisiin.

KUVA 1: Uutisen kärkikolmiomalli.

KUVA 2: Uutislähetyksen kärkikolmiomalli.

Yle Tampereella mediatoimittajana työskentelevä Jan Hynnä (haastattelu 23.9.2013) kertoo, että Yle Hämeessä tätä perinteistä arvojärjestystä on yritetty rikkoa. Hänen mukaansa kärjessä esitettävät kevyemmät jutut saattavat sitouttaa katsojan paljon paremmin katsomaan lähetystä kuin jos alussa esitetään vaikkapa vain tiukkoja talousuutisia. Hynnästä (haastattelu 23.9.2013) harkittu kaavan rikkominen on hyvästä, sillä uutiset jäävät paremmin mieleen kun uutisaiheiden järjestys on oikea: ”Uutislähetyksessä pitää olla erimuotoisia juttuja ihan joka päivä. Uutislähetyksen ’taitto’, se on tärkeitä.

Erilaisten juttutyyppeiden vaihtelun avulla saadaan kevennettyä lähetystä. Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mukaan uutislähetyksen pitää olla rytmikäs niin, ettei se muutu liian raskaaksi. Uutislähetyksen kärkikolmiomallin mukainen perinteinen rakenne ei siis kaikissa tapauksissa ole paras mahdollinen järjestys uutisjutuille. Uutislähetykseen luodaan näillä vaihtoehtoisilla tavoilla mielestäni draaman kaarta, luodaan odotusarvoa kovemmille uutisille ja siten pyritään herättämään katsojan mielenkiintoa lähetyksessä vasta myöhemmin käsiteltäviin aiheisiin. Yksittäisen uutisen ulkoisen rakenteen käsittelyä jatkan luvussa 4 ”Juttutyypit”.

2.3 Puhe ja teksti

Uutiset perustuvat faktoihin, jotka eivät synny tyhjiössä. Uutiset eivät ole satuja tai tarinoita, vaan niiden pohja on kylmissä tosiasioissa. Tästä huolimatta ne representoivat todellisuutta valikoiden ja vain niiden tietojen varassa, joita kulloinkin toimituksessa

saadaan käsiin politikoilta, virkamiehiltä tai pr-koneistoilta. (Nikkinen & Vacklin 2012, 164.) Käytän tässä opinnäytetyössäni tv-uutisten puhetta ja tekstiä synonyymina toisilleen.

Huomionarvoista on haastattelujen osuus koko televisiouutisten puhetarjonnasta. Ailion (2005) tekemässä tutkimuksessa, jossa hän analysoi yhden ainoan tv-uutislähetysten kuvakerrontaa, oli jokaisessa uutisjutussa ”puhuvia päitä” eli puolikuvaan rajattuja haastateltuja. Aina tarvittiin kasvot kertomaan mielipide tästä tai tuosta. Mediatutkija Mats Nylundin (2009, 251) televisiouutisten sisältöä käsittelevässä tutkimuksessa taas 83 prosenttia uutisaineistosta perustui puheeseen. Se on suuri luku, sillä siinä on otettu huomioon koko lähetysten uutistarjonta kokonaisen viikon ajalta. Uutisten neutralius perustuukin haastatteluille ja siihen, että toimittaja kuvailee haastateltavien kannanottoja (Nylund 2009, 250).

Tv-uutisissa toimittaja kuvailee faktoja ja haastateltavan kommentit välittävät tulkinnan. Uutiset rakentuvat yleensä niin, että uutistenlukijan tai jutuissa toimittajan osuus on neutraalia faktoihin pohjaavaa ”kylmää sisältöä”, jonka havainnot perustuvat todellisuuteen ja asiantuntijoiden lausuntoihin, sanoo Ylen uutispäällikkö kyselyssäni. Myös Hynnä (haastattelu 23.9.2013) allekirjoittaa väitteen: ”Teksti pitää olla asiaa. Se ei saa lähteä rönsyilemään, se ei voi olla mitään fiktiota tai keksittyjä tarinoita.” Ylen työntekijöille jaetussa Jaakko Heinon artikkelissa *Kirjoita hyvä uutissähke!* (2007, 21) sanotaan, että toimittajan tekstin pitäisi ensisijaisesti kertoa mitä on tapahtunut, missä ja miksi. Haastateltavan kommentteissa puolestaan painottuu erityisesti kokemus. Kommentit koostuvat yksilön subjektiivisemmasta kokemuksesta, tapahtuman kuvailusta, aiheen sovelluksesta tai henkilökohtaisesta mielipiteestä. (Ylen uutispäällikkö kyselyssä.)

2.4 Televisiouutiskuvitus ja lehtikuva

Perinteisesti kuvajournalismin kuvatyypit on jaettu uutiskuvaan, reportaasikuvaan, featurekuvaan ja kuvituskuvaan (Mäenpää 2008, 141). Ne kattavat tavallisimmat lehtikuvan lajityypit. Tv-kuvan erittelyssä tämä jaottelu ei mielestäni ole kuitenkaan erityisen käyttökelpoinen, sillä yksittäinen tv-juttu saattaa sisältää monenlaisia kuvatyyppejä ja televisiouutiskuva poikkeaa still-kuvasta monin tavoin. Kun still-kuva taltioi hetken, tv-kuvassa pitää tapahtua jotain. Tv-kuvan toiminnallisuus vahvistuikin jokaisessa aineis-

toni kyselyssä ja haastattelussa. Myös televisiokuvaan vaikuttava jatkuvuus nousi esille useammassa vastauksessa: ”Jo liikkuvaa kuvaa kuvattaessa, täytyy otosta ottaessa miettiä seuraavaa otosta. Eli mielestäni pitää kuvata leikaten” (Ylen mediatoimittaja kyselyssä).

Televisioutiskuvaa katsotaan kuten leikkaaja haluaa, tietyssä kontekstissa ja vain tietyn ajan. Yksittäiseen kuvaan on hankala palata jälkikäteen ja sen syvempiä merkityksiä ei voi tutkia kuin rajatun, leikkaajan ennalta määrittämän, ajan. Lehtikuvaan palaaminen, ja sen tutkiminen halutun ajan, sen sijaan on mahdollista.

Televisioutisissa kun on se hyvä ja huono puoli, että katsoja katsoo jutun vain kerran ja sen pitää myös ymmärtää se. - - Monimutkaisten juttujen tekeminen televisioon on virhe, jos se on niin vaikea ettei siitä saa mitään selvää. (Hynnä, haastattelu 23.9.2013.)

Toisaalta televisiokuvan vahvuus verratuna lehtikuvaan on se, että liikkuva kuva kertoo tapahtuman ja pystyy välittämään tunteita voimakkaammin. Heinon (2007, 23) mukaan kuvan pitäisi herättää kysymys ja tekstin vastata siihen. Käytän kysymyksen sijasta mieluummin termiä mielenkiinto, sillä mielenkiinnon käsite toistui aineistossani: ”kuvan pitäisi herättää katsojan mielenkiinto ja tekstin vastata siihen” (MTV3:n toimittaja kyselyssä).

3 TV-UUTISEN RAKENTUMINEN ON VUOROVAIKUTTEINEN PROSESSI

Vaikka uutisjutut kuvaavat todellisen maailman tapahtumia, sen tuotantokäytännöissä on paljon fiktiiviseen esittämistapaan liittyviä ulottuvuuksia. Televisioutisen rakentuminen lähtee liikkeelle aiheen valinnasta. Aiheen valintaan vaikuttavat aiemmin esitellyt uutiskriteerit. Kun tietystä aiheesta on päätetty tehdä juttu, täytyy miettiä ketä haastatellaan. Kun haastateltavat on valittu, heille esitetään tietynlaisia kysymyksiä. (Nylund 2009, 259.) Hiukan työskentelytavoista riippuen juttukeikalla joko haastatellaan tai kuvataan kuvitus ensin. Eintola (haastattelu 22.9.2013) suosittelee kuvaamaan aluksi kuvitusmateriaalia, sillä tällöin haastateltava on ehtinyt tottua kameran läsnäoloon ennen varsinaista haastatteluosuutta. Joissain tapauksissa kuva ja haastattelut käydään kuvaamassa eri paikoissa. Juttukeikan jälkeen leikkauspöydässä kuvasta ja puheesta päätetään tietty osuus ja niille luodaan uusi rakenne.

Uutiset tuotetaan aina vuorovaikutuksessa toimituksen kesken. Toimittaja, kuvaaja ja editoija ovat kaikkein lähimmin tekemisissä jutun kanssa, mutta välillisesti uutisjutun tekoprosessiin vaikuttaa huomattavasti suurempi määrä toimijoita. Ennen vetovastuun siirtymistä kolmikolle on insertin tuotantoprosessiin vaikuttanut ainakin uutispäällikkö ja/tai tuottaja. Uutisen aihe sen sijaan on saattanut tulla vielä kolmannelta osapuolelta. Jokainen uutistoimitus harjoittaa omaa uutisaiheiden etsintää. Hynnä (haastattelu 23.9.2013) ja Tommola (haastattelu 20.9.2013) sanovat, että uutisaiheita silmälläpitäen korvat tulee olla auki niin toimittajilla kuin kuvaajilla ja editoijillakin. Oman aihehankinnan lisäksi aiheita tulee mm. tiedotteista ja yleisöltä.

Tutkin tässä luvussa televisioutisjutun kanssa työskenteleviä osapuolia ja heidän suhdettaan kuvallisen lopputuotteen syntymiseen. Selvennän myös lyhyesti, millaisilla ammattinimikkeillä ihmiset työskentelevät eri mediataloissa Suomessa. Samalla analysoin tyypillistä televisioutisjutun työjärjestystä. Lisäksi selvennän aineistossani esiintynyttä vaihtoehtoista työskentelyjärjestystä.

3.1 Uutispäällikkö tai tuottaja

Yleinen käsitys kyselyyni vastanneilla on, että uutispäälliköillä on yleensä kaikki langat käsissään, mutta he eivät osallistu kovin läheisesti yksittäisen uutisen tekemiseen. He ovat uutistoimituksen esimiehiä. Uutispäälliköt ovat usein niitä tahoja, joiden kanssa

keskustellaan alun perin jutun tekemisen aloittamisesta, kertoo Ylen toimittaja kyselyssäni. Uutispäällikkö päättää siitä, otetaanko tietty aihe käsittelyyn lähetyksessä. Useissa toimituksissa toimeksianto keikalle lähdöstä tulee suoraan heiltä toimittajalle ja kuvaajalle.

Mikäli kyse on suuremmasta uutistoimituksessa, uutispäällikön alaisena työskentelee tuottaja, joka on tiiviimmässä yhteistyössä tietyn lähetyksen uutistuotannon kanssa (Tommola haastattelu 20.9.2013). Monissa tilanteissa uutispäällikkö tai tuottaja on tilanteesta riippuen se henkilö, joka hankkii kuvausluvut ja mahdollisesti taustoittaa aihetta. Uutispäälliköllä tai tuottajalla on viimeinen sana sanottavana ennen jutun ulosajoa. (MTV3:n toimittaja kyselyssä.)

Uutispäällikön osallisuus uutiskuvaan vaihtelee. Kyselyni mukaan isommissa toimituksissa uutispäällikkö tai tuottaja osallistuu uutisten kuvituksen valintaan vain silloin, jos kyseessä on arkaluonteista materiaalia. Tärkeää on kuitenkin huomata, että ammattinimikkeet ja toimenkuvat vaihtelevat toimitusten kesken. Esimerkiksi Ylen aluetoimituksissa uutispäällikkö miettii kuvallisuutta jo ennen juttukeikkaa, sillä hän suunnittelee mitä kuvattavaa aiheesta voisi olla (Ylen uutispäällikkö kyselyssä).

3.2 Toimittaja

Aineistoni perusteella varmistui, että toimittaja toimii merkittävässä osassa yksittäisen jutun uutistuotannossa. Hän on se, joka miettii usein yhteistyössä tuottajan ja uutispäällikön kanssa haastateltavat ja suunnittelee kysymykset haastattelua varten. Hän suuntaa juttukeikalle mukanaan työparinaan kuvaaja. Keikalta palattuaan hän tekee juonnon ja käsikirjoituksen, ja hyväksyttää sen mahdollisesti uutispäälliköllä tai tuottajalla. Toimittaja myös spiikkaa juttuun käsikirjoituksen mukaiset puheosuudet. Myös uutistenlukijat työskentelevät toimittaja-nimikkeellä.

Toimitusympäristöstä riippuen toimittaja osallistuu enemmän tai vähemmän uutisen kuvallisuuden suunnitteluun. Kyselyaineistossani puolesta tapauksista toimittaja valitsi kuvat yhteistyössä kuvaajan kanssa. Sen sijaan neljässä tapauksessa toimittaja valitsi kuvat itsenäisesti ja neljässä tapauksessa toimittaja ei osallistunut lainkaan kuvien valintaan. Ylen aluetoimituksissa toimittajat osallistuivat kuvien valintaan kaikkein vähiten, kun taas Yle Uutisilla ja MTV3:lla toimittaja valitsi kuvat useimmiten itse. Nelosella

sen sijaan yhteistyö kuvaaja-editoijan ja toimittajan välillä oli korostunut kuvien valinnassa.

3.3 Kuvaaja

Kuvaaja lähtee yleensä toimittajan kanssa juttukeikalle. Kyselyssäni vahvistui käsitys, että kuvaaja on se, joka vastaa jutun haastatteluosuuden taltioinnista ja äänitarkkailusta sekä kuvaa myös muuta aiheeseen liittyvää kuvitusta omien ja toimittajan ajatusten pohjalta.

Se, mitä kuvia on myöhemmin editointivaiheessa käytettävissä, määräytyy suoraan sen mukaan, mitä kuvia kentällä on saatu taltioitua. Yle Tampereen mediatoimittajan Jan Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mukaan keikan luonne kertoo usein se, onko luvassa mitään kuvattavaa. Jos ollaan menossa tiedotustilaisuuteen, jollaisista uutisaiheet usein haetaan, ei ole mitään kuvattavaa. Jos taas mennään taidenäyttelyyn, silloin kuvitus usein saadaan samasta paikasta. Mikäli keikka kohdistuu tiedotustilaisuuteen, silloin mietitään olisiko kuvitus mahdollista hakea toisaalta: arkistosta tai kokonaan muualta.

Usein kuvan valottaminen oikein säätelee kuvan rakentamista, sillä erillistä valaistusta käytetään aniharvoin (Heikkinen haastattelu 10.9.2013). Elokuvaamiseen verrattuna tv-uutiskuvakerronta onkin paljon yksinkertaisempaa, sillä tilanteet ovat usein ainutkertaisia ja keikalla ollaan ainostaan yhden taltioivan kameran kanssa. ”Jos laiva lähtee satamasta, sitä ei voi kuvata moneen kertaan vaan sen on onnistuttava kerralla”, sanoo Hynnä (haastattelu 23.9.2013). Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mielestä uutiskuvaaja onkin epäonnistunut työssään, mikäli hän ei onnistu taltioimaan ainutkertaista hetkeä.

3.4 Editoija ja mediatoimittaja

Uutisjuttu kurotaan kasaan vasta leikkauspöydässä, jossa lineaarisessa aikajärjestyksessä kuvatut materiaalit voidaan asettaa aivan uuteen järjestykseen. Lopullisen jutun rakenne kuitenkin vaikuttaa siihen, missä järjestyksessä katsoja ymmärtää asioiden tapahtuneen. Kuva-aines kytketään rakenteellisesti yhteen puheen kautta, joka samalla luo merkityksiä nähtyyn. (Pietilä 1995a, 147.) Tämän vuoksi myös uutisjutun kokonaisrakenne on tärkeässä asemassa.

Kyselyssäni vahvistui ajatus, että yleensä juttu rakennetaan ääniraita edellä. Äänimateriaali tuotetaan usein ensin ja tätä kautta määräytyy uutisjutun kesto. Aluksi siis toimittaja tekee käsikirjoituksen, johon valitaan haastatteluista parhaat pätkät, ”100 %” tai ”sataset”. Sitten satasten välit täydennetään toimittajan spiikeillä. Kun ääniraita on leikattu valmiiksi, toimittajan spiikkien ”päälle” lisätään halutut kuvat. Joissain tapauksissa käytetään toimittajan ”ständiä”, eli toimittaja puhuu ruudussa vaikkapa tapahtumapaikalla, jolloin toimittajan puheosuuksia ei tarvitse kuvittaa lainkaan. Aineistoni perusteella työjärjestys on paria poikkeusta lukuunottamatta tämä. Jonkin verran variaatioita tapahtuu sen suhteen, että jutussa käytettäviä kuvia saatetaan suunnitella ennen toimittajan käsikirjoitusprosessia. ”Meillä satkut valitaan ensin, suunnitellaan käsikirjoitusta ja kuvia, alkua ja loppua. Sen jälkeen toimittaja kirjoittaa spiikin”, kertoo Ylen toimittaja kyselyssäni.

MTV3:n ja Yle Uutisten Pasilan toimipisteessä on yleensä kuvaajat ja editoijat erikseen. Editoija ei juuri tunne kuvatus materiaalin sisältöä, joten näissä toimituksissa toimittaja on usein se, joka valitsee lopullisessa jutussa käytettävät kuvat. Ylen aluetoimituksissa ja Nelosella sama ihminen sekä kuvaa että editoi jutun. Kuvaaja-editoija valitsee käytettävät kuvat yhteistyössä jutun toimittajan kanssa.

Kyselyni viidestätoista tapauksesta neljässä editoija valitsi itsenäisesti jutuissa käytettävät kuvat, ilman merkittävää yhteistyötä toimittajan kanssa. Mika Mäkeläinen kertoo Ailion (2005) artikkelissa, että erityisesti leikkaajan kädenjäljen merkitys on lisääntynyt. Nuoren polven editoijat eivät Mäkeläisen mukaan suostu jäämään toteuttavaan rooliin, vaan ”ovat hyvin itsenäisiä ja haluavat vaikuttaa kuvakerrontaan enemmän kuin ennen” (Ailio 2005). Tommola (haastattelu 20.9.2013) myöntääkin, että hyvä editoija voi silti tehdä jutusta vielä paremman. Vuorovaikutteisuus toimittajan ja editoijan välillä näkyi myös kyselyaineistossani. ”Jos sanon että jostain tietystä tilanteesta ei ole kuvaa, toimittaja muokkaa käsistä tai keksitään jotain muuta”, sanoo Nelosen kuvaaja-editoija. Tämä kertoo mielestäni alan sisäisestä muutoksesta, jossa ollaan liukumassa toimittajan yksinvallasta yhteistyön suuntaan yhä enemmän.

Ylen toimituksissa työskentelee ihmisiä myös ammattinimikkeellä mediatoimittaja. Nimi on vielä suhteellisen uusi. Ylessä se on ollut käytössä vuodesta 2010. (Huittinen 2010, 2.) Tyypillisesti Ylessä mediatoimittajiksi kutsutaan henkilöitä, jotka hoitavat tv-juttujen kuvaamisen ja leikkaamisen aluetoimitusympärisössä. Heidän käytännön työnsä

vastaa kuvaajan ja editoijan työnkuvia. Osassa Ylen aluetoimituksia mediatoimittajat myös ohjaavat televisiouutislähetyksiä.

3.5 Vaihtoehtoinen työjärjestys

Kyselyni ja haastattelujeni perusteella toimituksesta riippumatta työskentelyjärjestys televisiouutisjuttua tehtäessä on hyvin samanlainen: ensin käsikirjoitetaan teksti ja sitten se maustetaan kuvalla. Ainakin yksi poikkeus tähän työjärjestykseen löytyi. Tommola (haastattelu 20.9.2013) tekee vaihtoehtoisella tavalla MTV3:n loppukevennyksiä. Hän leikkaa juttunsa itse ja pyrkii olemaan käyttämättä lainkaan spiikkejä. Aluksi hän valitsee parhaat haastattelut ja parhaat kuvat. Kuva sekä toimittajan ja ihmisten välinen jutustelu rakentaa hänen työskentelytavassaan koko uutisjutun.

Jos ihmiset puhuvat kivasti ja katsoja ymmärtää mistä on kysymys ja mun kysymykset on loogisia siellä välissä niin se toimii. Sit mä ehkä lisään muutaman selittävän pikkulauseen väleihin spiikkiä. Näin (kun kuvat valitaan ensin) se menee telkkarin kautta oikein. (Tommola, haastattelu 20.9.2013.)

Mielestäni onkin yllättävää, että tv-uutisia tuotetaan lähtökohtaisesti mediatalosta riippumatta hyvin samanlaisilla työjärjestyksillä. Tommolan uutisaiheet loppukevennyksissä tarjoavat toki kovia uutisia herkullisemmän lähtökohdan kuvalla leikkimiseen. Kuitenkin kaikissa toimituksissa tuotetaan feature-aiheita, joissa on enemmän tilaa kuvalliselle kokeilemiselle ja vaihtoehtoisten työtapojen löytämiselle. Kaikkia uutisia ei välttämättä tarvitsisi toteuttaa puhuvalla päällä ja toimittajan spiikillä, vaan vähemmän formaalejakin muotoja tv-uutisissa voisi kokeilla. Katsojat ovat ottaneet Tommolan pehmeämmissä aiheissa toimittajan ja haastateltavan keskusteluun pohjautuvat esittämisen tavat omakseen. Miksei sama voisi siis onnistua myös muissa aiheissa ja toisissa toimituksissa?

4 JUTTUTYYPIT

Journalismin opettaja ja kirjailija Tim Harrower (2009) esittää Nikkisen ja Vacklinin teoksessa *Television runousoppia* (2012, 167), että makasiininomainen uutislähetys sisältää neljänlaisia juttutyyppejä. Käytän Harrowerin termistöä tässä tutkielmassa erottaakseni juttutyypit toisistaan ja lisään hänen nelikantaansa kaksi juttutyypimuunnosta. Harrowerin (Nikkinen & Vacklin 2012, 167) esittelemät juttutyypit ovat naamasähke, kuvasähke, sähkeen ja haastattelun yhdistelmä sekä pakkaus, jonka nimeän tässä uutisjutuksi. Näiden uutisjuttutyypien lisäksi on hyvä huomioida myös kaksi muuta uutisjuttutyypimuunnosta: tikkeri ja raportti.

Suomalaiset televisiouutiset rakentuvat pääosin varsinaisten uutisjuttujen ja uutissähkeiden varaan (Nylund 2009, 251). Sähkeet ovat uutistenlukijan kertomia lyhyitä tietoiskuja, uutisjutut taas neljään osaan jakautuvia pidempiä tiedonantoja. Tässä luvussa paneudun televisiouutisten juttutyyppeihin ja siihen, miten niitä voidaan käyttää uutislähetysten kontekstissa. Kerron, miten juttutyyppi vaikuttaa visuaalisen maailman rakentamiseen. Esittelen myös lyhyesti, millaisissa tilanteissa tietyn juttutyypin käyttö on perusteltua.

4.1 Naamasähke ja tikkeri

Naamasähkeet ovat lyhyitä uutistenlukijan antamia tiedonantoja (Nikkinen & Vacklin 2012, 168.). Niissä uutistenlukija lukee studiossa prompterilta eli lukulaitteelta lyhyen faktapohjaisen tiedonannon, joka on etukäteen kirjoitettu. Faktojen lisäksi naamasähkeessä saatetaan laittaa asiantuntijan nimiin myös kokemuksia tapahtuneesta, esim: ”Riistanhoitoyhdistyksen toiminnanjohtajan Ville Virtasen mukaan kehitys ei ole ollut toivottua.”

Naamasähke perustuu radiossa ja televisiossa yleisesti käytettyyn sähkötekstiin. Sähkeen kielen tulee olla niin yksiselitteistä, että kuulija ymmärtää uutissähkeen sisällön heti ensimmäisellä kerralla (Heino 2007, 2). Uutistenlukijan taustalla oleva grafiikka voi tukea ääneen luettua uutista. Myös livenä tapahtuva raportointi ja puhelinsoitot luetaan naamasähkeisiin. (Nikkinen & Vacklin 2012, 168.)

Naamasähke kuvataan vakiintunein studiokäytännöin ja siihen liittyvä uutistenlukijan taustalla oleva grafiikka, nk. luukkukuva, on tärkein keino visualisoida aihetta. Luukkukuvaksi nimitetään studiossa uutistenlukijan vierellä olevassa ”uutisikkunassa” näkyvää kuvaa tai grafiikkaa aiheesta sillä aikaa, kun uutistenlukija lukee sähköä tai juontaa tulevaa uutisjuttua. (Heikkinen, haastattelu 10.9.2013.)

Ainakin Ylen toimituksissa lyhyttä naamasähköä nimitetään tikkeriksi. Tikkeri on perinteistä naamasähköä lyhyempi tiedonanto, ja siihen liittyy poikkeuksetta lyhyt teksti ruudun alalaidassa, joka summaa tai täydentää puhuttua tekstiä. (Melto, haastattelu 23.9.2013.) Perinteisen naamasähkeen pituus on noin 25 sekuntia tai enemmän. Tikkeriksi nimitetään naamasähköä, joka on vain noin 15 sekunnin mittainen.

Tikkerit ovat loistavia siihen että on joku asia, joka on pakko kertoa, se on tärkeä asia. Siitä ei oo välttämättä paljon kerrottavaa, mutta siihen on pakko reagoida. Se kestää sen 15 sekuntia ja se on sitten kerrottu. (Hynnä, haastattelu 23.9.2013.)

Naamasähkeeseen päädytään usein, kun aihe on vaikea eikä siihen löydy järkevää kuvitusta tai sähkö on jostain muusta syystä vaikea kuvittaa (Heino 2007, 24). Puolestaan Yle Tampereella mediatoimittajana työskentelevän Marko Melton (haastattelu 23.9.2013) ja Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mukaan kaikkia aiheita ei tarvitse väkisin kuvittaa. Naamasähkeen käyttö pitää kuitenkin pystyä perustelemaan. Palaan aiheeseen enemmän kuvittamisen näkökulmasta osiossa 5.2.3 ”Kovien ja pehmeiden aiheiden kuvittaminen”.

4.2 Kuvasähke

Heinon (2007, 24) mukaan televisiossa uutissähkeen erityispiirteenä on siihen liittyvä kuva. Kun naamasähkeeseen lisätään ruudussa pyörivä kuvitus, saadaan kuvasähke. Kuvasähkeet ovat kuvareportaaseja, joiden ”päällä” (tai ”alla”, näkökulmasta riippuen) kuullaan uutistenlukijan ääni. Kuvasähke alkaa uutistenlukijan juonnosta studiossa, jonka jälkeen siirrytään kuvitukseen, joka pyörii yhtä kauan, mitä uutistenlukijan sähköteksti jatkuu. (Nikkinen & Vacklin 2012, 168.) Haastatteluissani toistui ajatus, että kuvasähkeissä voidaan parhaimmassa tapauksessa tukea ja alleviivata ääniaaltoja pitkin välittyvää sähköen sanomaa, mutta samaan aikaan katsojan huomiosta kilpailee kaksi

aistia. Siksi kuvan tulee olle mietitty. Pohdin enemmän kuvan ja tekstin suhdetta kappaleessa 5.1. ”Teksti ja kuva määrittelevät toisiaan”.

Kyselyaineistoni perusteella sähkekuvituksen kuvaus ja editointi eroaa uutisjutun tekemisestä erityisesti siinä, ettei tekstiä ja kuvaa pysty kellottamaan. Tärkeimmäksi yksittäiseksi hyvän sähkekuvituksen kriteeriksi kyselyssäni vahvistui kuvien toiminnallisuus. Sähkekuvituksen tarkkaa draaaman kaarta on hankala miettiä, sillä riippuu uutistenlukijan lukunopeudesta, mihin saakka sähkekuvitus ehtii pyöriä. Tämän vuoksi ammattilaisille näyttäisi riittävän, että sähkekuvassa tapahtuu jotain. Sähkeiden tekemiseen olennaisesti vaikuttaa lisäksi se, että ne ovat yleensä vain parinkymmenen sekunnin mittaisia. Useimmissa toimituksissa sähkekuvaa leikataan kuitenkin noin 40 sekuntia teknistä syistä.

Kyselyni perusteella sähkekuvituksessa tärkeintä onkin ensimmäiset kuvat. Alkuun leikataan parhaat kuvat ja loppu on vähemmän tärkeää. Usein sähketekstejä puhutaan etukäteen ääneen ja sitä kautta yritetään kellottaa kuvitusta ja puhetta yhteen. Haastatteluisani toistui ajatus, että sen kuvan mihin sähketeksti loppuu, pitäisi olla niin pitkä, ettei kuva vaihdu juuri ennen siirtymistä takaisin uutistenlukijaan studiossa.

Haastatteluaineistoni mukaan sähkeessä ei voi selitellä kuvamaailmaa, joten hyvän sähkekuvituksen pitää olla linjassa puhutun tekstin kanssa. Sähkeessä ei saa myös olla sellaisia kuvia, jotka herättävät kysymyksiä joihin ei voida vastata. Uutisjutussa on helpompi selittää kuvassa tapahtuvia asioita. Kyselyssäni hyvään sähkekuvitukseen liitettiin usein kuvan informatiivisen luonteen korostuneisuus. MTV3:n toimittaja kertoo kyselyssäni, että sähkekuvituksen pitää olla dynaaminen: ”Jos presidentti pyörtyy, niin silloin kuvassa pitäisi olla, että presidentti pyörtyy, eikä esimerkiksi presidentin linnan seinää.”

Kyselyaineistossani hyvässä sähkekuvituksessa painotettiin sitä, että kuvassa tapahtuu, mutta myös että se on kuvien keston puolesta rauhallinen. Yle Kainuun toimittaja Paula Hiljanen (haastattelu 9.9.2013) pitää omissa kuvituksissaan neljän sekunnin nyrkkisääntöä, jotta kuvamaailma ei muutu liian hektiseksi. Hän siis leikkaa mahdollisuuksien mukaan vähintään neljä sekuntia kestäviä kuvia. Toisaalta muilla haastatteluun osallistuneilla ei ole vastaavia nyrkkisääntöjä, vaan kuvat leikataan intuitiivisesti ”sopivan mittaisiksi”.

Sähkeen ja haastattelun yhdistelmässä kuvasähkeeseen lisätään haastateltavan kommentti (Nikkinen & Vacklin 2012, 168), jo aiemmin mainittu satanen. Yhdistelmä alkaa kuten kuvasähke uutistenlukijan juonnolla ja vaihtuu sähkötekstin ja -kuvituksen kautta haastateltavan kommenttiin.

Hyvään yhdistelmään pätee toimivan sähkökuvituksen kriteerit. Lisäksi yhdistelmään tarvitaan toimiva haastattelukuva, jota tuotetaan tietyin kriteerein. Analysoin hyvän haastattelukuvan kriteerejä kohdassa 3.2.2 ”Uutiskuvan perinne: haastatelteluva”.

4.3 Uutisjuttu ja raportti

Kutsun Nikkisen ja Vacklinin teoksessa *Television runousoppia* (2012, 168) esiteltyä Harrowerin (2009) pakkaukseksi nimeämää uutisjuttutyyppejä tuttavallisemmin uutisjuttuiksi. Se on toimitettu, pidempi juttu, jonka kesto vaihtelee puolesta minuutista useamman minuutin selontekoihin.

Yksittäinen juttu esitellään tietynlaisen rakenteen kautta, joka on jutusta toiseen melko samanlainen. Uutisjuttu alkaa uutistenlukijan johdannolla, jatkuu toimittajan uutisjutulla, johon on upotettu uutislähteiden kannanottoja eli satasia ja toimittajan spiikkiä. Uutisjuttu päättyy uutistenlukijan lopetukseen. (Nylund 2009, 251.) Uutistenlukijan lopetusta käytetään mielestäni televisiouutisaiheissa hyvin harvoin. Käytännössä uutistenlukijan lopetuksena palveleekin palaaminen takaisin studioon uutistenlukijan naamaan ja seuraavaan aiheeseen siirtyminen. Jos uutisen teon työjärjestys toistui kerrasta toiseen melko samanlaisena, aineistoni varmentaa ajatusta, että myös toimitettu uutisjuttu rakentuu kerrasta toiseen melko yhdenmukaisen rakenteen varaan.

Parin minuutin uutisjuttu sisältää periaatteessa toimittajan lyhyen alkuspiikin, haastateltavan kommentin, välispiikin, haastateltavan toisen kommentin ja loppuspiikin. Mahdollisesti vielä yhden haastateltavan kommentin. (toimittaja, MTV3.)

Kun hyvä sähkökuviutus sisälsi toiminnallista kuvaa oikeassa suhteessa puhuttuun tekstiin, ammattilaiset painottavat hyvän uutisjutun kuvituksessa sitä, että kuvat sisältävät tarinan. Uutisjuttu on aineistoni perusteella kokonaisuudessaan sähköttä mietitympi kokonaisuus, sillä siinä kuvan ja puheen yhdistelmä on selkeämpi. Etukäteen tiedetään

tarkalleen, mitä puheessa sanotaan tietyn kuvan pyöriessä ruudussa. Kyselyssäni Ylen uutispäällikkö esittelee, miten kuvitus tuo lisäarvoa juttuun: ”Siitä saa informaatiota, jota tekstissä ei välttämättä ole. Niin sanotut tehot tuovat parhaimmillaan juttuun sen ’cluen’ ja tempaavat mukaan.”

Toisinaan tv-uutisissa näkee raportteja, jotka ovat uutisjuttuja joista puuttuu sataset. Raportissa uutistenlukija juontaa studiosta normaalisti uutisjuttuun ja uutisjutun paikalla ainostaan toimittaja puhuu kuvamaton pyöriessä ruudussa. Raportin syy on usein se, että ei ole tavoitettu haastateltavia, mutta aihe on kuitenkin niin merkittävä, ettei sitä haluta pelkällä naamasähkeellä käsitellä. (Heikkinen, haastattelu 9.10.2013.) Raportit ovat kokemukseni mukaan melko harvinaisia.

Uutislähetysten kuvallisuutta rakennetaan myös niin kutsutun liidin ja luukun avulla, kertoo Hiljanen (haastattelu 10.9.2013). Usein liidi ja luukku liittyvät erityisesti uutisjuttuun. Liidiä käytetään makasiininomaisen uutisohjelman alussa, jossa esitellään lähetysten otsikot. Kaikkia juttuja ei kuitenkaan oteta mukaan otsikoihin lähetysten aluksi, vaan ainoastaan tärkeimmistä tai kiinnostavimmista aiheista valmistetaan liidit. Seuraavassa luvussa 5 ”Kuvallisuutta tuottamassa” keskitynkin uutisten ja etenkin yksittäisen uutisjutun kuvallisuuden tuottamiseen.

5 KUVALLISUUTTA TUOTTAMASSA

Kuvallisuus viittaa näköaistin kautta havaittuun. Kuva on rajautunut tai rajattu kuva-alue, ja etenkin uutiskuvalla ajatellaan olevan indeksinen suhde todellisuuteen eli kuvassa representoiduilla asioilla on suora kytkös todellisuuden tapahtumiin. (Hietala 1996, 22.) Myös uutisen kieli voi olla kuvallista, mutta tässä tapauksessa viitataan kuvallisuudella erityisesti kuvan kuvallisuuteen.

Kulttuurimme muutos koko ajan kuvallisempaan on tuonut muutoksia ihmisten suhteeseen kuvan kanssa. Kuvista halutaan yhä enemmän sisältöjä. Seppäsen (2005, 18) mukaan kuva onkin kirimässä yhä nopeammin tekstin eli puheen rinnalle. Tv-uutiskuvan ammattilaisten mukaan suunta ei silti televisiouutisten kohdalla ole tämä. Aineistoni osoittaa, että ammattilaisia huolettää edelleen tekstin valta-asema. Vaikka yleisö on totunut yhä kuvallisempaan maailmaan ja janoaa entistä oivaltavampia visuaalisia esityksiä, uutiskuva on pysynyt tekstille alisteisena vuosikymmeniä. Tommola (haastattelu 20.9.2013) on huolissaan tv-uutisten nykytilasta: ”Tavallaan me tehdään edelleen kuvitettua radiopuhetta.” Eintola (haastattelu 22.9.2013) taas on nostaa esille ajatuksen siitä, että pelko kuvan alisteisuudesta johtuu työnantajien asenteista: ”Tuntuu, että koko Yleisradiossa kuva on jäänyt tekstin jalkoihin. - - Etenkin journalistinen johto on niin tekstivetoinen.”

Hiljasen (haastattelu 9.9.2013) mukaan kuvaajan tärkein tehtävä onkin saada haastattelun ääni nauhalle, sillä ilman ääntä uutista on mahdotonta tehdä. Epäonnistunut kuva voidaan korvata, mutta mikäli ei ole ääntä, ei ole myöskään uutista. Tämä arvotus tukee mielestäni puheen asemaa tv-uutisissa oivallisesti: kuvan voi korvata, mutta ääni on ehdottomasti saatava taltioitua. Toisaalta arvotus liittyy myös Ylen monimediallisuuteen, sillä pelkkä ääni voidaan käyttää radiotoimituksessa.

Puheen ylivoima-asemaa korostaa se, että hiljaisuutta uutisjutuissa käytetään vähän. Tv-uutislähetykset ovat lähes poikkeuksetta läpi puhuttuja. (Ailio 2005.) Tähän opinnäyte-työhön keräämäni aineisto vahvistaa käsitystä, sillä kuvien puhuminen puolestaan on harvinaista herkkua toimituksissa. Hiljaisuudella tai muunlaisella kuin läpipuhutulla rakenteella voisikin olla suuri vaikutus, jos sitä yhtäkkiä käytettäisiin rutiineista poiketen. Eräänä voimakeinona uutisjutun rakentamisessa Yle Kainuun tekniikkavastaava Kalle Heikkinen (haastattelu 10.9.2013), Eintola (haastattelu 22.9.2013) ja Melto (haas-

tattelu 23.9.2013) pitävätkin hiljaisuutta. Kun uutisten läpipuhutussa lajityypissä yhtäkiä taustapuhe lakkaa ja on vain kuva ja sen äänet, katsoja kiinnittää myöhemmin myös puhuttuun sanomaan enemmän huomiota. Ammattilaisten mukaan rikkomalla lajityypikonventiota voidaankin tehokkaasti painottaa haluttuja asioita uutisessa, vaikuttaa uutisen tulkintaan vastaanottajan päässä ja paremmin täyttää televisioutisen perustetävää tiedon välittäjänä.

Puhe sisältää raakaa faktaa, jonka alle uutisten tuottajat pelkäävät kuvan usein jäävän. Televisioutiskuvaaja Eric Kehe kertoo Underwoodin teoksessa *Roll! Shooting TV-News* (2007, 73) kuvien tehtävänä uutisissa olevan nimenomaan tunteiden välittämisen. Sama näkemys vahvistui aineistoni pohjalta. Hyvää uutiskuvaa kyselyssäni kuvailtiin muun muassa tunteelliseksi ja koskettavaksi. Toinen selkeästi aineistostani esille nousut tärkeä ulottuvuus uutisen kuvallisessa maailmassa oli se, että juttu on ymmärrettävä ilman puhettakin. Kyselyyni vastanneet ja haastattelemanani ammattilaiset usein määrittivät hyväksi kuvitukseksi sellaisen, jonka aiheen ja sisällön ymmärtää pääpiirteittäin ilman ääniraitaakin. Kuvien tulisi kertoa tarina sen verran vahvasti, että katsoja ymmärtää mistä puhutaan, vaikka ääni olisi poissa päältä. Tämä on mielestäni mielenkiintoisesti ristiriidassa puheen pelätyn valta-aseman ja informaatioarvon kanssa. Voiko tekstiä huomattavasti tulkinnallisempi kuva välittää yhtä aikaa sekä tunnetta että informaatiota niin yksiselitteisesti, että se toimii ilman puhuttua tekstiä?

5.1 Teksti ja kuva määrittelevät toisiaan

Teksti on merkittävässä osassa kuvan merkityksellistämisen prosessissa. Anja Hatvan tiedotusopin väitöskirjan (2009, 65) mukaan kuvaan liitetty teksti vaikuttaa siihen, miten katsoja etsii merkityksiä ja pyrkii luomaan itselleen ymmärrettäviä selityksiä kokonaisuudesta. Mikäli kuvaa ei aseteta jonkin tekstin kautta tiettyyn kontekstiin, tulkintoja ohjaavat kuvan sisällä esiintyvät vihjeet tapahtumien luonteesta (Hatva 2009, 133). Voidaankin ajatella, että uutiskuvan taustalla olevalla tekstillä on ensisijainen merkitys siinä, miten uutiskuvaa tulkitaan. Kyse on aina vuorovaikutussuhteesta kuvan ja tekstin välillä. ”Kuvituksen on oltava kertova, elävä, mutta ei liian erikoinen, jotta se ei vie huomiota liikaa asialta, ellei asia ole kuvan erikoisuus”, kertoo Ylen toimittaja kyselyssäni.

Eintolan (haastattelu 22.9.2013) ja Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mukaan uutinen muuttuu tylsäksi, jos kuvassa näytetään juuri se asia, mikä on puheessakin kerrottu. Tällöin Hatvan (2009, 65) mainitsema vuorovaikutuksellisuus purkautuu, sillä sama viesti kuullaan kahta kanavaa pitkin. Hynnä (haastattelu 23.9.2013) esittääkin, että kuvan pitäisi kertoa oma pieni tarinansa samasta aihepiiristä, mistä tekstikin kertoo. Kuvan pitää tukea tekstiä omalla tavallaan kulkién tekstin rinnalla alleviivaamatta yksittäisiä sanoja tekstistä. ”Jos puheessa sanotaan koira, ruudussa ei tarvitse näyttää koiraa”, sanoo Hiljanen (haastattelu 9.9.2013). Toisaalta Melto (haastattelu 23.9.2013) väittää, että usein köyhä kuvakerronta, jossa teksti ja kuva puhuvat samaa voi olla hyvinkin ratkaisu. Hänen mielestään huolestuttavampaa on, jos kuva ja teksti kertovat kokonaan eri tarinaa. Silloin kuva varastaa huomiota tekstiltä.

Kuva voikin muodostua liian puhuttelevaksi. Silloin kuva varastaa huomiota tekstiltä ja tämäkään ei ole haluttu lopputulos. Usein tv-uutisissa ollaan huolestuneita siitä, että kuva jää puheen varjoon, mutta Heikkinen (haastattelu 10.9.2013), Eintola (haastattelu 22.9.2013), Hynnä (haastattelu 23.9.2013) ja Melto (haastattelu 23.9.2013) muistuttavat, että tilanne voi olla myös toisin päin. Kuva voi olla liian koskettava tai liian monitulkinnallinen, jolloin katsojan huomio kiinnittyy epäoleennaisiin asioihin. ”Katsojan ei pitäisi ihmetellä miksi se katsoo tätä kuvaa. Koska jos se ihmettelee sitä, se ei kuule mitään mitä sanotaan”, summaa Melto (haastattelu 23.9.2013).

Kekseliään kuvituksen avulla voidaan pelastaa muutoin aiheeltaan tylsä uutislähetys. Toisaalta kuvan puutteita voidaan helposti paikata myös puheessa. Näkemykseni mukaan kyse onkin vuorovaikutussuhteesta, jossa kuvan ja tekstin tasapainotilan löytäminen on tärkeää. Kumpikaan ei saa astua toisen tontille, mutta toisaalta sekä kuva voi tukea tekstiä tai teksti kuvaa. Palaan jälleen kappaleessa 2.1 ”Utiskriteerit” esittelemieni tv-uutisaiheiden valintaan vaikuttaviin seikkoihin havainnollistaakseni tätä ajatusta. Mikäli kyseessä on kova uutinen, joka uutisoidaan pelkästään uutisarvon vuoksi, kuvallinen maailma saattaa olla ontuvampi, mutta teksti on tiukkaa faktaa ja pelastaa aiheen. Mikäli kyseessä on taas feature-juttu, se valikoituu lähetykseen kuvallisuuden vuoksi ja tällöin kuva taas paikkaa tekstin puutteita.

5.2 Esteettisyys ja visuaalinen sommittelu uutiskuvassa

Uutisten kuvamaailma sisältää harvoin taiteellisessa mielessä visuaalisen sommittelun ja estettisyyden kannalta pohdittuja otoksia. Kuitenkin myös uutiskuvaan pätee aineistossani esiintyvien ammattilaisten mielestä elokuvakamerakerronnan lainalaisuudet. Tv-uutiskuvauksen ammattilaiset rohkaisevatkin käyttämään myös televisiouutisissa elokuvakerronnasta tuttuja sommitteluja ja rajauksia, huomiopisteen kuljetusta ja kultaista leikkausta. (Heikkinen, haastattelu 10.9.2013, Eintola, haastattelu 22.9.2013, Melto, haastattelu 23.9.2013.) Toisaalta kaikki alan ammattilaiset eivät allekirjoita väitettä, vaan Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mukaan elokuvan ja uutisten tekemisessä on yhteistä pelkkä väline, kamera.

Televisiouutisissa kuvan sommittelu on usein tiukempaa, mitä lehtikuvissa. Pohdin televisiouutiskuvan ja lehtiutiskuvan suhdetta jo aiemmin kohdassa 2.1.4. ”Kuvituksen suhde still-kuvaan”. Lehtikuvissa yksittäiset kuvat voidaan sommitella hyvinkin erikoisilla tavoilla. Eintolan (haastattelu 22.9.2013) mukaan yksittäisen televisiouutiskuvan sommitteluun sen sijaan vaikuttaa se, millaisten kuvien väliin kuva asettuu, eli televisiouutisia kuvataan ”leikaten”. Editointivaihetta helpottaa se, että liikkuvassa kuvassa tärkeät asiat ovat kultaisen leikkauksen (KUVA 3) mukaan sommiteltuja ja näin huomiopistettä on helpompi kuljettaa otosten välillä.

KUVA 3: Kultaisen leikkauksen mukainen sommittelu kuvituskuvaan. Kuvaaja: Kaisu Jansson

5.2.1 Uutiskuvan perinne: kuvituskuva

Pietilän (1995a, 144) mukaan uutisten informaatiotehtävä täyttyy ja sen katsotaan onnistuneen, kun uutiset pitävät katsojan maailman tapahtumien tasalla niin, ettei tarvitse ponnistella ymmärtääkseen mitä jutulla halutaan sanoa. Nikkinen ja Vacklin (2012, 164) kirjoittavat, että uutinen elää vain hetken ja se pitää pystyä pystyä ymmärtämään heti. Haastatelujeni ja kyselyni perusteella myös kuvallisuutta tuottavat ammattilaiset painottavat televisiouutiskuvassa nimenomaan kuvan selkeyttä. Ilmimerkitystasolla, eli mitä kokonaisuus ensi katsomalla esittää, kuvan tulee toimia yksiselitteisesti. Antti Eintola (haastattelu 22.9.2013) sanoo, että kun ilmimerkitystaso on kunnossa, voi kuvaan ladata syvällisempiä merkityksiä. Liian symbolisella tasolla liikkuvat kuvat näyttäytyvät helposti tekotaiteellisina (Tommola, haastattelu 20.9.2013).

Irma Halonen (1999, 77) väittää tiedotusopin väitöskirjassaan, että televisiouutisten kuvitus on suurimmaksi osaksi ennalta-arvattavaa, journalististen konventioiden läpikulkemaa: sotauutisissa näytetään sotilaita ja aseita, pankkijutuissa pankkirakennuksia ja -tiskejä. Kyselyyni ja haastatteluuni osallistuneiden kuvaajien ja mediatoimittajien mielestä tämä ei ole pelkästään huono asia. Uutisten kuvallisuus ei voi poiketa itse aiheesta liikaa tai lähteä hakemaan liian kaukaisia merkityksiä, jotta katsojan huomio ei kiinnity epäolennaisuuksiin. Yksinkertaisesti informaatiota välittävä ilmimerkitystaso on oltava kuvassa kunnossa, liian yllättäviä kuvavalintoja ei voi tehdä.

Myöskään visuaalinen näyttävyyys ei ole televisiouutiskuvan itseisarvo. Antti Eintola (haastattelu 22.9.2013) sanoo, että usein kuvaajat lähtevät hakemaan tapahtumapaikalta vain kiinnostavia kuvia, sitä mikä näyttää hyvältä. Hänen mielestään jokainen kuva pitäisi kuitenkin olla mietitty sisältönsä kannalta: mitä tämä kuva kertoo. Jan Hynnä (haastattelu 23.9.2013) yhtyy Eintolan ajatukseen, sillä hänen mielestään kameran ei pidä antaa vain pyöriä, vaan jokaisen kerran kun REC-nappia painetaan, pitäisi olla tietoinen siitä, miksi kamera pyörii.

Esimerkiksi Eintola (haastattelu 22.9.2013) nostaa hyvin tyypillisen kuvauskeikan, jossa käydään taltioimassa kolaripaikkaa. Kuvan avulla voidaan kertoa sääolosuhteista tai vaikkapa siitä miten pitkät jarrutusjäljet ovat olleet. Kamera latistaa ympäristöä jonkin verran, mutta tekniikkaa hyödyntäen saadaan välitettyä se viesti, mikä kolaripaikasta halutaan kertoa. Vaikkapa vaihtamalla hiukan suljinaikaa voi saada taltioitua lumipyryn.

Kuvituskuvan valinnassa painotetaan parhaiden kuvien valintaa. Kolme neljäsosaa kyselyyni vastanneista sanoi, että kuvat valitaan kuvatusta materiaalista sen perusteella, mitkä ovat onnistuneimmat kuvat. Onnistunutta kuvituskuvaa kuvailtiin adjektiiveilla koskettava, tunteellinen, informaatiivinen ja liikkuva. Toiseksi useimmiten aineistossani mainittiin kuvan tekninen ulottuvuus, siis se että kuva on oikein valaistu ja valkotasapainot kunnossa. Kolmanneksi tärkein kuvien käyttöön vaikuttava tekijä oli se, että kuvat leikkaantuvat edelliseen ja seuraavaan kuvaan hyvin. Näistä neljästä ulottuvuudesta vähiten vaikuttava tekijä oli se, miten kuvat sopivat toimittajan käsikirjoitukseen.

Perinteinen kameralla kuvattu uutiskuva ei ole ainoa tie onneen, vaan nykypäivänä voidaan käyttää hyväkseen myös uudenlaisia visuaalisia tapoja. Hynnän (haastattelu 23.9.2013) ja Melton (23.9.2013) mukaan myös grafiikan avulla voidaan visualisoida muutoin hankalasti kuvitettavia aiheita. Teknisen kehityksen myötä uutislähettykset voivat koostua moninaisemmista visuaalisista sisällöistä. Aina sähkeen tai uutisjutun kuvituksen ei siis tarvitse olla perinteistä kuvattua uutiskuvaa, vaan myös vaihtoehtoisilla tavoilla visuaalista maailmaa voidaan tehdä kiinnostavammaksi.

5.2.2 Uutiskuvan perinne: haastattelukuva

”Puhuva pää” on kaikkein yleisin haastattelukuvatyyppi. Underwoodin teoksessa *Roll! Shooting TV-News* (2007, 121) kirjoittavan tuottaja Ray Farkasin arvion mukaan 80 - 90 prosenttia television kaikesta haastattelukuvamateriaalista on puhuvia päitä. Puhuva pää on rajattu puolilähikuvaan, kameran linssi on haastateltavan silmien korkeudella, haastateltavan kasvot on sommiteltu kultaisen leikkauksen mukaisesti ja katselle jää reilu tila (KUVA 4).

KUVA 4: Haastattelukuvatyypin ”puhuva pää”. Kuvaaja: Kaisu Jansson.

Jos kuvaaja on epävarma haastattelukuvan rajaamisesta, Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mukaan on hyvä vaihtoehto käyttää puolilähikuvaa. Tällöin haastattelukuva leikkaantuu muihin kultaista sommittelua sisältäviin kuviin paremmin. Vaihtoehtoisia haastattelukuvan rajaamisen tapoja voisi myös ammattilaisten mielestä etsiä. Eintolan (haastattelu 22.9.2013) ja Tommolan (haastattelu 20.9.2013) mukaan haastattelukuva voisikin olla laajempi, dynaamisempi ja keskustelevampi. Eintola (haastattelu 22.9.2013) esittää, että haastateltavan oloa voidaan mukavoittaa vaikkapa laittamalla nappimikki ja haastatteleamalla häntä työnsä äärellä.

Haastattelun kuvaamisessa on tärkeää huomioida kuvakulma ja taustan sommittelu. Kyselyaineistoni perusteella hyvässä haastattelukuvassa haastateltavan kummankin silmän tulisi näkyä ja ylä- tai alakulmasta kuvaamisen kanssa Eintolan (haastattelu 22.9.2013) ja Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mukaan pitäisi olla varovainen. Heidän mielestään ei ole kuvaajan tehtävä arvottaa haastateltavaa. Mediatutkijat Liina Puustinen ja Janne Seppänen (2010, 123) sanovatkin, että journalismin objektiivisuuden ideaali näkyy uutiskuvassa, sillä uutiskuvan ammattilaiset haluavat raportoida maailman asioista ilman arvoitusta. Kuvattaessa vaikkapa alakulmasta haastateltava voi näyttää jättiläiseltä ja tämä ei tue uutisten todellisuutta heijastalevaa tehtävää. Myös taustan merkitystä haastattelukuvassa on hyvä miettiä. Heikkisen (haastattelu 10.9.2013) mukaan ideaali tilanne olisi, että taustalla tapahtuisi jotain pientä, olisi jokin sommittelua tasapainottava tekijä (KUVA 5). Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mielestä olisi hyvä, että tausta liittyy

juttuun, mutta draamaa, joka vie katsojan huomion taustaan, ei saisi olla. Nelosen kuvaaja-editoija taas sanoo kyselyssäni, että haastattelukuvassa tausta toimii, kun ei nouse "sarvia" haastateltavan päästä.

KUVA 5: Haastattelukuva, jonka taustalla tasapainottava tekijä. Kuvaaja: Kaisu Jansson.

Haastattelua käytetään televisiouutisissa, ei pelkän informaation lisäksi, vaan tunnesisällön vuoksi (Halonen 1999, 80). Luulen tässä olevan yhden syyn siihen, että televisiouutisten lajityyppikonventioon on vakiintunut tapa, jossa haastateltavan kommentit näytetään kokonaisuudessaan. Satasenhan pitäisi olla nimenomaan kokemus, tulkinta tai mielipide toimittajan kertomiin faktoihin (kts. 2.3 ”Puhe ja ääni”). Sen lisäksi, että katsoja haluaa nähdä kuka puhuu, hän haluaa myös nähdä miten puhuja kokemuksensa esittää.

Haastateltavan kommentti saatetaan rakentaa hyvin pienistä paloista. Yksi lause otetaan sieltä, toinen täältä. Tätä ”lohkaisujen politiikkaa” käytetään Nylundin (2009, 248) mukaan yleisesti mediataloissa. Televisiossa lohkaisut näkyvät erityisen selvästi kuvan hyppäyksinä. Hyppyleikkaukset haastattelukuvaan jätettiin aineistoni perusteella oikeastaan vain niissä tapauksissa, jos aika ei riittänyt päälle kuvittamiseen. Mielestäni onkin yllättävää, että vaikka haastattelujen tunne- ja kokemuspohjaa painotetaan, haastattelukuva peitetään usein kuvitusmateriaalilla.

5.2.3 Kovien ja pehmeiden aiheiden kuvittaminen

Tv- uutisten kuvallista ilmaisu on mielestäni mielenkiintoista tarkastella lähemmin kovien ja pehmeiden aiheiden näkökulmasta. Tämä kahtiajako heijastaa myös journalistisen kulttuurin tapaa jäsentää todellisuutta, summaa Halonen (1999, 38). Jako on uutisten kuvallisuuden kannalta mielenkiintoinen, sillä usein pehmeiden uutisten kohdalla visuaaliset esitykset ovat vähemmän muodollisia ja usein koko uutinen on tarinallisempi (Kaihovaara 2005, 15). Osittain pehmeät feature-aiheet valikoituvat televisiuutisiin pelkästään kuvallisen potentiaalinsa ansiosta (kts. 2.1 ”Uutiskriteerit”).

Pehmeissä uutisissa kuvakerronan tapoja ja rajoja pystytään testaamaan ja kenties luomaan pohjaa tulevaisuuden televisiuutiskuvakonventioita varten (Tommola haastattelu 20.9.2013). Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mukaan tiukoissa talousaiheissa on vaikea lähteä revittelemään kuvituksella. Erityisen hankalaa kuvituksen keksiminen onkin kovissa aiheissa. Talouden ja politiikan ilmiöt ovat usein hyvin abstrakteja, jolloin ne eivät esitä visuaalisesti juuri mitään. Tällöin sanan merkitys on ensiarvoinen ja kuvitus on toissijaista. (Ailio 2005.) Ailion (2005) mukaan kuvissa esiintyykin kovissa aiheissa puhuvia päitä ja kuvakollaaseja, jotka eivät anna puheelle lainkaan lisäarvoa. Yhtälö on hankala, sillä kovien aiheiden merkitys televisiuutisten sisällössä on tärkeä uutisten tietoa välittävän lajityypin vuoksi. Toisaalta kuvitusta ei tarvitse lähteä etsimään väkisin aiheisiin, joihin sitä on hankalaa löytää.

Melton (haastattelu 23.9.2013) mukaan tv-uutisissa usein esiintyvät, mutta mitään kertovat rakennusten julkisivut ja liehuvat liput toimivat usein naamasähkeiden korvikkeina, mutta uutistenlukijan naaman katsominen ei välttämättä ole ollenkaan huonompi vaihtoehto kuin näyttää mitänsanomatonta kuvaa. Hynnä (haastattelu 23.9.2013) perustelee lyhyttä ja nopeaa uutisointia naamasähkeen avulla käytännölliseksi, kun jokin asia pitää nopeasti kertoa yleisölle. Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mukaan jättämällä pois turhaa kuvastoa voidaan parantaa myös televisiuutisten visuaalista tasoa. Toisaalta haastatteluaineistoni pohjalta ammattilaiset pitävät kuvittamatta jättämistä laiskuutena, jos aiheen kuvittaminen olisi mahdollista melko pienellä vaivalla.

Television audiovisuaalisesta luonteesta huolimatta kaikkien televisiuutisjuttujen ei siis Hynnän (haastattelu 23.9.2013) ja Melton (haastattelu 23.9.2013) mukaan tarvitse olla kuvallisia. Aiheet, joihin on mahdotonta löytää kuvitusta (usein kovia aiheita), voi-

daan heidän mukaansa jättää rohkeasti kuvittamatta, kertoa tikkerillä tai naamasähkeenä. Heidän mielestään naamasähke on parempi kuin huono kuvitettu sähke ja näin olisi mahdollista parantaa tv-uutisten kuvallista tasoa – paradoksaalisesti esittämällä kuvia vähemmän.

5.3 Uutisjutun kuvakerronta

Aineistoni vahvisti käsitystä, että uutisjutun kuvallista rakennetta voidaan tuottaa hyvin eri tavoin. Uutisjutun alun ja lopun sekä tarinallisuuden merkitys on korostunut ja se nousi esille lähes jokaisen aineistossani esiintyvän ammattilaisen kohdalla. Esittelen tässä kolme erilaista lähtökohtaa, joista uutisjutun kuvallisuutta voidaan tarinallisesti lähteä rakentamaan. Nämä ovat ”sydän–aivot–sydän”, ”keissi” ja ”ristiriita”.

Tv-uutisten ammattilaiset korostavat poikkeuksetta uutisjutun kuvituksen alun ja lopun merkitystä. Lainatakseni Meltoa (haastattelu 23.9.2013) nimitän ensimmäistä rakennetta sydän–aivot–sydän -rakenteeksi. Rakenne tukee mielestäni mainiosti uutiskuvan tehtävää mielenkiinnon herättäjänä ja toisaalta sitä, että onnistunutta uutiskuvaa kuvaillaan muun muassa adjektiiveilla tunteellinen ja koskettava. ”Tärkeää uutisjutun rakentumisen kannalta on ymmärtää, että myös jutussa on oltava Aristoteleen tyyliin alku, keski-kohta ja loppu”, lisää Ylen mediatoimittaja kyselyssäni.

Sydän–aivot–sydän -rakenteessa alussa esitellään ihmistä koskettava asia. Jatkuva audiovisuaalisten ärsykkeiden maailmassa tärkeintä on, että yksittäinen uutisjuttu vangitsee alussa katsojan huomion. Avauskuva luonnollisesti aloittaa tarinan. Se voi olla laaja kuva tai lähikuva, mutta yleisemmin se on laaja kuva, jolla esitellään missä ollaan (nk. *establishing shot*) (Underwood 2007, 94). Kuvakokoa merkitsevämpää avauskuvalle on, että se herättää katsojan mielenkiinnon, koukuttaa katsomaan koko jutun (Tomola haastattelu 20.9.2013). Uutisjutun keskivaiheilla katsoja jaksaa kuunnella vähän puuduttavampia faktoja ja katsoa tylsempiä kuvia (”aivot”). Sydän–aivot–sydän -jutun lopetus puolestaan päättää tarinan lunastukseen, jossa palkitaan katsojan mielenkiinto. Myös Underwood (2007, 96) sanoo, että lopetuskuvan on päätettävä tarina niin, että katsoja tietää sen nyt loppuneen. Samalla hän esittää, että lopetuskuvan tulee tiivistää kaikki katsojan tarinan aikana kokemat tunteet.

Toinen vaihtoehto on lähteä rakentamaan uutisjutun kuvitusta yhden konkreettisen sovelluksen ympärille. Heikkisen (haastattelu 10.9.2013), Eintolan (haastattelu 22.9.2013) ja Melton (haastattelu 23.9.2013) mukaan tv-uutisjutun olisi kuvallisesti hyvä nivoutua yhden ”keissin” ympärille. Eintola (haastattelu 22.3.2013) sanoo, että uutisjutuissa tarinaa voidaan kuljettaa draaman keinoin, kuten elokuvassa konsanaan. Hänen mielestään uutisjutun tarinalla pitäisi olla päähenkilö, kuten elokuvissakin on. Päähenkilö voi olla uutisessa ihminen, asia tai vaikkapa tavara. Tämän päähenkilön ympärille voidaan sitten rakentaa koko kuvitus, ”keissi”. ”Keissi” voisi esimerkiksi Jan Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mukaan olla uutisjutun kuvitus, jossa näytetään miten EU:n uusi direktiivi vaikuttaa tavallisen saunanlämmittäjän arkeen ja puhe taas kertoo enemmän raakoja faktoja EU-direktiivistä, sen taustasta ja tarkoituksesta.

Kolmas uutisjutun rakenne muodostuu ristiriidan tai käänteen ympärille. Eintola (haastattelu 22.9.2013) kertoo, miten jutun alussa kaikki voi olla hyvin, mutta sitten vaivoiksi ilmestyy riivaaja. Uutisjutun edetessä ongelma pyritään ratkaisemaan, ja lopussa tapahtuu käänne. ”Ollaan niinkun tien päällä ja on kova tarve vessaan. Nähdään et ’jes vessa’ ja mennään paikan päälle ja se onkin aivan hirveessä kunnossa. Tilanne kääntyy aivan pääläelleen”, Eintola (haastattelu 22.9.2013) kertoo esimerkin ristiriitarakenteesta. Ristiriidan ympärille rakentuva kuvitus vaatii kuitenkin usein toimiakseen apua spiikissä.

Käytännössä kolme esittelemääni uutiskuvakerronnan tyyppiä sekoittuvat keskenään ja niitä voidaan hyödyntää myös joissakin tapauksissa niin lehti- ja radouutisenkin rakenteina kuin televisiouutispuheenkin rakenteena. Aineistossani ne nousivat kuitenkin esille erityisesti televisiouutiskuvan rakenteena. Aiheesta riippuen tarinalliset kertomisen tavat eivät aina sovi kaikille aiheille. Toisinaan aihetta on lähetystyttävä vain asia edellä. Melton (haastattelu 23.9.2013) mukaan uutisjutun kuvassa voi tyytyä esittelemään ilmiön tai asian vain mahdollisimman hyvin. Heikkinen (haastattelu 10.9.2013) sanoo, ettei kuvallisuutta aina ehdi miettiä, jolloin kuvitus muodostuu pelkän aiheen ympärille – se ei varsinaisesti kerro kokonaista tarinaa. Aihekuviutus on Heikkisen (haastattelu 10.9.2013) mukaan kuitenkin aina parempi kuin kuvitus, jossa näytetään kuvia tiedotustilaisuudesta.

6 TOIMITUSTEN RUTIINIT

Television rutiininomaisuus on nähtävissä niin puheessa, kuin kuvassakin. Asiantuntija-haastattelut seuraavat aina toimittajan alustusta. Asiantuntija saa puhua vasta toimittajan jälkeen, sillä hän on alisteinen työtään tekeväälle journalistille, joka päättää mitä haastateltava saa sanoa julkisesti ja missä kontekstissa. (Nylund 2009, 249 - 250.) Kuvassa taas esitellään liehuvia lippuja, kokoushuoneita, kadulla käveleviä ihmisiä, tavanomaista uutiskuvastoa. Luvussa 3 ”Tv-uutisen rakentuminen on vuorovaikutteinen prosessi” osoitin aineistoni kautta, miten uutisjutun työvaiheet etenevät hyvin rutinoituneella tavalla toimituksesta ja mediatalosta riippumatta.

Pietilän (1995b, 16) mukaan katsojat suhtautuvat usein uutisiin pelkkänä informaation välittämisenä. Normaalissa katsomistilanteessa uutinen vilahtaa niin nopeasti ohi, ettei siihen ehditä paneutua ilmimerkityksiä syvemmälle. Usein uutisten pinnan alle ladatut merkitykset siis menevät katsojien huomion ohi. Näin syvemmät ajatukset jäävät usein ammattikunnan sisäiseksi huviksi. Eintolan (haastattelu 22.9.2013) mukaan Pietilän näkemys katsojista on vanhentunut. Nykypäivän nuoret lukevat televisiokuvaakin hyvinkin terävästi. Samalla uutisten tekijät päästetään helpolla, kun yleisöjen merkitystä vähätellään. ”Katsojaa aliarvioidaan ja siksi televisioutiskuvassa kuvataan vain maailmaa niinkuin se on. - - Viestinnällistä syvyyttä ei ole”, sanoo Eintola (haastattelu 22.9.2013). Hänen mielestään olisi erittäin tärkeää, että uutiskuvituksiin ladattaisiin moninaisempia merkityksiä, jotta katsojia haastettaisiin ja siten ihmisiä opetettaisiin lukemaan paremmin uutiskuvaa.

Uutisten vahva lajityyppikonventio vaikuttaa siihen, että perinteisestä tavasta tehdä tv-uutisia on vaikea poiketa. Tommola (haastattelu 20.8.) nostaa esimerkiksi alalle tulevat uudet toimittajat, jotka aloittaessaan työskentelyn televisioutistoimituksessa alkavat automaattisesti puhua kuten ”oikean toimittajan” kuuluu. Samalla he tekevät juttuja, jotka ovat ”oikeita tv-uutisjuttuja”, eli toistavat samoja tekemisen tapoja mitä on käytetty vuosia. Seppänen (2005, 249) selittää ilmiötä sillä, että aloittelevien journalistien samaistumispiinat löytyvät luonnollisesti aina kollegojen rakentamasta ammatti-identiteetistä. Näin työskentelytavat pysyvät sukupolvesta toiseen pitkälti samanlaisena.

Tässä luvussa analysoin sitä, miten toimitusten rutinoituneet käytännöt vaikuttavat televisioutisten kuvallisuuden rakentumiseen. Selvennän myös näkemystä, jossa televisio-

uutisten viihteellistyminen on vaikuttanut kuvailmaisun rakentumiseen. Lopuksi esitän vielä lyhyesti kuvallisuuden tuottamiselle mielestäni olennaisen seikan, jota en tässä kukaan tutkimuksessa voi ohittaa: kuvaajan vastuun.

6.1 Kiire ja suunnittelemattomuus

Mediatalojen pyrkimys maksimoida tuottavuus on johtanut tilanteeseen, jossa toimittajilla ja kuvaajilla on aiempaa kovempi kiire (Ailio 2005). Sisältöjen miettimiselle on entistä vähemmän aikaa. ”Korkeintaan automatkalla mietitään toimittajan kanssa, mikä se asia on mikä halutaan sanoa. Kyllä se on yleensä niin, että sitä vaan mennään paikan päälle ja sieltä pitää yrittää hoksata ne asiat jotka on tärkeitä”, selventää Eintola (haastattelu 22.9.2013).

Myös muut haastatellut ja kyselyyn vastanneet allekirjoittavat uutiskuvituksen suunnittelemattomuuden. Toisaalta Melto (haastattelu 23.9.2013) painottaa sitä, että uutisten tekeminen on aina hetkessä elämistä. Esimerkiksi onnettomuudet ovat sellaisia, joita ei voida etukäteen ennustaa. Näin ollen ennen juttukeikalle lähtöä on yksinkertaisesti mahdotonta suunnitella kuvamaailmaa. Tilanteet tulevat annettuina. Etenkin ainutkertaiset tilanteet, joissa on muitakin tiedotusvälineitä paikalla, voivat olla erittäin haasteellisia, sillä aikaa valmistelulle ei ole ja kommentti pitää saada kerralla purkkiin.

Jos esimerkkinä vaikka eduskunnan käytävällä tapahtuva ”Katainen antaa kommentin-hässäkkä”, niin mielestäni video, missä ääni on mukana ja kaikki häröily näkyy, antaa usein todellisimman kuvan vallitsevasta tilanteesta ja kuvauksen ongelmista. (kuvaaja-editoija, Nelonen.)

Televiisioutiskuvaajan ammattitaito näyttäytyy usein siinä, että hän osaa yllättävästikin tilanteesta ottaa tarvittua kuvaa, sanoo Melto (haastattelu 23.9.2013).

Kentällä on harvoin aikaa valaista tai suunnitella kuvia erityisen yksityiskohtaisesti. Hiljansen (haastattelu 9.9.2013) mukaan televiisioutisten ajassa kiinni oleva luonne on vain hyväksyttävä, jos aikoo televiisioutisten kanssa työskennellä. Uutiset ovat hetken tuotteita, sanoo Melto (haastattelu 23.9.2013): ”Kaikki elementit eivät voi olla täydellisiä, kun kyse on kuitenkin nopeasta, päivittäisestä kuvan tekemisestä. Epätäydellisyyttä joutuu sietämään.” Myös Tommola (haastattelu 20.8.2013) perustelee syvän kuvallisen

kunnianhimon puuttumista sillä, että tämän päivän uutiset ovat jo ylihuomenna vanhentuneita.

6.2 Monimediaalisuus ja moniosaaminen

Nykypäivän mediakenttä on hyvin monimediainen. Sama toimitus tuottaa sisältöjä useisiin eri välineisiin. Monimedialisuus on journalismin tutkija Ari Heinosen (2002, 3) mukaan journalistisen tuotantoprosessin viritämämistä niin, että sisältöjä voidaan jakaa useaa julkaisukanavaa pitkin. Monimediaalisuus liittyy mediakonvergenssiksi kutsuttuun ilmiöön, jossa eri julkaisuvälineet ovat digitalisoinnin vaikutuksesta lähentyneet toisiaan (Heinonen 2002, 4).

Kaikki mediatalot tuottavat sisältöjä erilaisille alustoille. Tärkeät aiheet tuotetaan Ylen aluetoimituksissa niin radioon, televisioon kuin nettiin, kertoo Hynnä (haastattelu 23.9.2013). MTV3 tuottaa pääsääntöisesti sisältöjä televisioon ja verkkosivuilleen. Yhteistyötä tehdään myös saman mediatalon radiokanavien kanssa jonkin verran (Tommola haastattelu 20.9.2013). Nelosen uutistoimitus tekee sen sijaan tiivistä yhteistyötä Helsingin Sanomien toimituksen kanssa. Tärkeissä uutisissa mennään mediatalosta riippumatta informaatio, ei väline edellä.

Yle Kainuun toimittajan Paula Hiljasen (haastattelu 9.9.2013) mukaan television naama- ja kuvasähkeitä sekä uutisjuttuja kirjoitetaan Ylen aluetoimituksissa toisinaan varsin suoraankin radioversioiden pohjalta. Kun samasta aiheesta tehdään uutisjuttu radioon ja televisioon, samaa käsikirjoitusta saatetaan käyttää kummankin version pohjana. Joissakin tapauksissa ne jopa spiikataan kerralla. Radio ja televisio poikkeavat välineinä merkittävästi toisistaan. Mielestäni onkin selvää, että mikäli televisiouutisia versioidaan radiouutisten pohjalta, kuvallista maailmaa ei ole voitu miettiä yhtä tarkasti kuin jos sisältö mietittäisiin mediumin kautta. Ei siis olekaan ihme, että toisinaan puhutaan ”kuvitetusta radiopuheesta”, sillä tuotantorutiineissa tämä on joissain tapauksissa edelleen totta.

Monimediaalisuus ei ole kuitenkaan pelkästään huono asia, vaan televisioon taipumattomat jutut voidaan käsitellä laajemmin vaihtoehtoisissa medioissa. Haastattelujeni pohjalta esille tullut mielenkiintoinen seikka on se, että kaikki aiheet eivät yksinkertaisesti vain taivu tv-uutisiin. Kuvallisuuden lisäksi tähän vaikuttaa televisiouutislähetysten

tiukasti rajattu kesto. Internet ja radio tarjoavat enemmän tilaa käsitellä monimutkaisiakin aiheita. Jan Hynnän (haastattelu 23.9.2013) mukaan hyvin monimutkaisista aiheista voidaankin aluksi tuottaa vain lyhyt tiedonanto naamasähkeenä televisioon, ja aihetta käsitellään internetissä tai radiossa monipuolisemmin (vrt. ”lisätietoja löytyy verkkosivuiltamme” -viittaukset televisiouutislähetyksissä). Kun aihetta on pureskeltu päivä tai pari, pystytään tuottamaan televisioon analysoidumpi ja sitä kautta parempi sisältö, jossa myös televisiouutisten kuvallinen luonne on voitu ottaa paremmin huomioon.

Kaikki uutistalot tuottavat sisältöjä myös internetiin. Nelonen on jopa suuntaamassa televisiouutisten tekoon käyttämänsä resurssit verkkouutisten tuottamiseen (Vesalainen 2013). Ainakin Ylen toimituksissa nettikuvia lohkaistaan suoraan liikkuvasta kuvasta (Heikkinen haastattelu 10.9.2013). Tämä voi näkyä internetin kuvailmaisussa, sillä liikkuvan kuvan rajauskäytännöt poikkeavat still-kuvasta (kts. 2.4. ”Televisiouutiskuvitus ja lehtikuva”). Juttukeikalla kuvaajien tulee usein miettiä liikkuvan kuvan lisäksi sitä, millainen kuva toimii myös internetissä. Heikkisen (haastattelu 10.9.2013) mukaan internetkuva on kuitenkin usein alisteinen liikkuvalla kuvalla, eikä sen miettimiseen käytetä kovin paljon aikaa.

Toimituksissa on nähtävissä trendiä, jossa työntekijöiden tulee hallita useita toimenkuvia. Hiljanen (haastattelu 9.9.2013) sanoo, että Ylen aluetoimituksissa on paljon työntekijöitä, jotka tekevät toimittajan ja mediatoimittajan työtehtäviä vuorotellen. Epätavallista on, että yksi työntekijä hoitaa samanaikaisesti useampia työtontteja. Toimittajat kuvaavat ja leikkaavat itse juttujansa jonkin verran. Kuvaajat puolestaan voivat käydä sekä tekemässä haastatteluja että kuvaamassa kuvituksen. Tekijät myöntävät, että monella tontilla operoiminen syö joko sisältöä tai kuvailmaisua. (Hiljanen haastattelu 9.9.2013 & Eintola haastattelu 22.9.2013.)

6.3 Viihteellistyminen

Kova kilpailu on johtanut myös uutiskentän viihteellistymiseen, joka on tuonut mukanaan omat lieveilmiönsä. Kilpailu on ajanut mediatalot etsimään uusia uutistuotannon tapoja. Tästä hyvänä esimerkkinä on vastikään uutisoitu Nelosen aikomus lopettaa uutisensa nykymuodossa ja siirtyä ”uuteen konseptiin” (Vesalainen 2013). Viihteellistymisen yksi tunnusmerkki on tarinoiden tuottaminen. Televisiolle tämä draamallistaminen

on lajityypinomaista. (Nylund 2009, 260 - 261.) Vaikka televisiouutisissa tarinallisuus on osa mediumia, viihteellistymisen vaikutuksia on nähtävissä televisiouutispuolellakin.

Niin katsojia kuin uutisten tekijöitäkin huolettaa uutisten tylsyys, sanoo Tommola (haastattelu 20.9.2013). Hänen mukaansa MTV3:n aamukokouksissa toistuu se, että edellisen illan uutislähetys on ollut tylsä. Tommolana mukaan ajatusta kuvilla leikkimisestä pitäisi saada laajennettua feature-juttujen ulkopuolellekin. Tylsyyttä voitaisiin poistaa leikkimällä niin kuvilla kuin puheellakin. (Tommola haastattelu 20.9.2013.)

Katsojat toivovat, että lähetykset olisivat piirun verran hauskempia, mielenkiintoisempia, kuvallisempia, mitä ne on. Toimittajatkin toivoo sitä, mutta ne ei oikein uskalla tehdä sitä, ettei se mene pieleen, koska se on aina riski. Ja varsinkin jos toimittaja haluaa olla uskottava uralla. – Mika Tommola, MTV3

Toisaalta Tommolana (haastattelu 20.9.2013) mukaan tv-uutiset eivät saa olla liian hauskoja, sillä tällöin ne eivät ole enää uskottavia. Televisiouutisten tekeminen on taiteilua viihteen ja asiallisuuden rajalla. Osa televisiouutisten tekijöistä on sitä mieltä, että viihteellistymisen ei pitäisi näkyä televisiouutisgenressä, vaan uutisia voidaan kertoa edelleen hyvin koruttomasti. ”Ehkä tv-uutisten ei tarvitsekaan olla viihdyttäviä. Se puoli yhdeksän uutislähetys ei ole lyhyetlokuvanäytös”, Hynnä (haastattelu 23.9.2013) esittää.

Aiemmin kohdassa 2.1. ”Utiskriteerit” esitin televisiouutisten kuvallisten aiheiden merkityksen nousua uutiskriteeristössä. Galtungin ja Rugen (1965) uutisarvoa esittelevän listauksen vanhentuminen voi mielestäni liittyä mediakentän viihteellistymiseen. Televisiouutisten viihteellistyminen voi näkyä pehmeiden aiheiden lisääntymisenä, sillä nk. feature-aiheet voidaan helpommin esittää mielenkiintoisesti.

Media-alan kilpailun kiristyessä eri kanavien uutislähetykset yrittävät erottua oman aihehankinnan kautta, sillä kovat aiheet on kerrottava joka kanavalla televisiouutisten tietoa välittävän tehtävän vuoksi. Usein feature-aiheet ovatkin oman toimituksen uutishankinnan tulosta, jolloin samoja aiheita ei ole muilla kanavilla ja sen vuoksi ne nousevat uutislähetysiin (MTV3:n toimittaja kyselyssä). Mielenkiintoisemmat kuvat sekä erottautumisen tarve muista kanavista voi mielestäni ollakin yksi syy siihen, miksi feature-aiheiden merkitys vuosien saatossa on kasvanut.

6.4 Kuvaajan vastuu

Visuaaliset esitykset säilyvät katsojien mielissä. Kuvan ylivoimateorian mukaan ihmisen kyky muistaa ja tunnistaa visuaalista materiaalia on todettu ylivoimaisesti paremmaksi, mitä verbaalisen materiaalin muistaminen (Hatva 2009, 12). Kuvan mieleenpalaamisen onnistumiseen liittyy myös lukijan tausta, konteksti, aiheen sisältö ja tunnelataus (Hatva 2009, 309). Katsoja muistaakin tutkimusten mukaan lehtiartikkeleissa ja televisiuutisissa esiintyviä kuvia, ei niinkään niiden yhteydessä julkaistua tekstiä tai puhetta (Hatva 2009, 12). Ajan saatossa ihmiset unohtavat asiayhteyksiä, mutta etenkin emotionaalisesti koetussa yhteydessä esitetty kuva syöpyy ihmisten mieliin pitkiksi ajoiksi. Koska ammattilaiset myöntävät aineistoni perusteella televisiuutiskuvan tehtävän olevan tunteikkuuden ja mielenkiinnon välittäminen, on erityisen tärkeää muistaa kuvan ylivoimateoria televisiuutisia tehtäessä.

Kuvaajilla ja edioijilla on mielestäni suuri vastuu tuottaessaan tv-uutisten kuvallisuutta ja kuvan ylivoimateoria on hyvä pitää mielessä työskennellessä. Uutisten kuvavalinnat ovat enimmäkseen aineistoni perusteella editoijien tekemiä. Noin neljäosassa tapauksissa editoija, joka usein on myös kuvannut jutun, valitsee uutisen kuvat itsenäisesti ja noin puolessa tapauksista yhteistyössä toimittajan kanssa. Vaikka tv-uutiskuvassa painotetaan tunnetta, ei kuvassa voi näyttää mitä tahansa. Televisiuutiset ovat nimenomaan tiedon välitystä. Kuvaajien tuntosarvien pitää olla asetettuna, jotta tietää millaisista tilanteista on soveliaista kuvata. Vielä tärkeämpää on editoijien mieltä leikkausvaiheessa, millaisia kuvia lopullisessa jutussa voi käyttää. Suomen laki ja journalistin ohjeet antavatkin eväitä sisältöjen arvottamiseen.

Vastuuseen liittyy myös kuvan korjailu jälkikäteen. Koska uutiset informatiivisen luonteensa vuoksi nähdään esityksinä todellisuudesta, kuvien liittäminen epäsoveliaaseen kontekstiin tai niiden muokkaaminen jälkikäteen on yleensä ongelmallista. Journalismin ideaalit mahdollisimman objektiivisesta uutistuotannosta kiteytyvät ajatuksessa ettei uutiskuvia saa käsitellä. (Puustinen & Seppänen 2010, 123.) Aiheesta on puhuttu etenkin lehtikuvan yhteydessä, mutta televisiotuotannon digitalisoituminen on mahdollistanut televisiuutiskuvan yhä helpomman käsittelyn jälkeenpäin. Aineistoni perusteella tv-uutisten tekijät suhtautuivat televisiuutiskuvan korjailuun jälkikäteen suotuisasti, jos kuva vastaa todellisuutta silloin paremmin. Ylen toimittaja tiivistää kyselyssäni toistu-

neen käsityksen: ”Värikorjaus on ilman muuta tarpeellista, jos kuvaustilanne on epäonnistunut. Muu keinotekoinen korjailu ei ole uutisjutussa tarpeellista.”

Muunlainen kuvilla leikkiminen ei televisiouutisissa ollut tekijöiden mukaan tarpeellista. Tahallinen kikkailu ärsytti haastateltuja ja kyselyyn vastanneita, mutta mikäli jälkikäteen tehtävä korjailu palvelee tarinaa, se oli muutaman aineistossani esiintyvän mielestä perusteltua. Melto (haastattelu 23.9.2013) pohtii reilumman kuvakikkailun sopivan joskus nuorisoiheisiin.

Koska televisiouutiset ovat esityksiä todellisuudesta, kuvaajan vastuuseen liittyy myös kuvauskohteiden ohjaamisen merkitys. Manipulointi on haastateltujen mielestä aina kiellettyä. Melton (haastattelu 23.9.2013) mukaan kuvaajissa on kahdenlaista ohjaajakoulukuntaa. Toisten mielestä kuvituksessa esiintyvien henkilöiden ohjaaminen on sallittua, toiset mieluummin havainnoivat ympäristöänsä ja yrittävät taltioida hetken. Melton mukaan viimeksi mainittu on aluksi ihan käyttökelpoinen, sillä havainnoimalla todellisuutta saadaan kameralle taltioitua aitoja tilanteita. Jos tämä ei kuitenkaan toimi, kuvaajan on hyvä ohjata kohdettansa. Eintola (haastattelu 22.9.2013) sanookin, että ohjatessa kuvattavien toiminta tulee aina motivoida jotenkin. Uutisjuttujen kuvituksessa esiintyvät henkilöt ovat harvoin näyttelijöitä, ja esiintyminen on toisinaan kovin epäluonnollista. Ohjaamiseen voi tehdä hyvin, kun esittää kuvattaville kysymyksiä ja motivoi ihmisiä tekemään sitä kautta jotain. Hyvään ohjaukseen ei riitä pelkkä ”tehkää työtänne”-opastus.

7 POHDINTA

Kuvaajat, editoijat ja mediatoimittajat painottavat hyvin erilaisia asioita televisiouutisten kuvallisuuden rakentumisessa. Laajojen yleistysten tekeminen on haasteellista, sillä jokaisen toimijan oma kokemus vaikuttaa voimakkaasti näkemyksiin. Haastattelujen ja kyselyn avulla tuotettu aineistoni lisää tätä subjektiivisuuden kokemusta, jolloin lopullista oikeaa vastausta tuottaa lopputulos eli uutinen ei ole. Jotkin käsitykset televisiouutiskuvasta silti toistuivat ja esittelen niitä seuraavassa.

Televisioutinen rakentuu aina vuorovaikutuksessa uutistoimituksen kesken. Vaikka toimittaja esiintyy uutisessa yleensä kaikkein näkyvimmin, lopputuotteen taustalla hääräilee hyvin monenlaisia toimijoita, aina aiheen valinnasta lähtien leikkauspöydälle saakka. Tv-uutisen kuvallisuuden kannalta toimittajan ja kuvaajan sekä editoijan yhteistyö on tutkimukseni mukaan kaikkein merkittävin. Tv-uutistoimitusten välillä on eroja, minkä toimijan merkitys on suurin. Useimmiten aineistossani toimittaja ja editoija yhdessä valitsevat lopullisessa uutisessa käytettävät kuvat, mutta myös kokonaan toimittajan tai editoijan vastuulla olevia uutisjutun kuvituksia tuotetaan.

Tv-uutisten kuvallista maailmaa tuotetaan lajityyppikonvention ehdoin. Televisiouutisten lajityyppi rakentuu informaation välittämisen, tietynlaisen rakenteen ja todellisuuden esittämisen varaan. Tämä mielestäni näkyy kuvituksessa. Vaikka televisiouutiset sisältävät tekstin ja kuvallisen viestin, uutisten lajityyppikonvention elementit jyräävät kuvan edelle. Näin tv-uutisten kuvallinen maailma ei keskity esteettiseen kauneuteen tai symbolisiin esityksiin, vaan uutiset ovat hetken tuotetta. Tässä hetkessä kiinni oleva fakta on tärkeämpää kuin tarkkaan mietityt visuaaliset esitykset. Visuaalisuus ei ole lajityyppikonvention ydintoimintoja.

Kuvan ja tekstin suhde televisiouutisissa ei ole yksiselitteinen. On paljon uutisia, jotka kerrotaan uutistenlukijan kasvoilla, naamasähkeenä, vaikka televisio välineenä vaatii myös visuaalisen puolen. Televisioutisiin valikoituu myös paljon aiheita, jotka ovat kuvallisesti kiinnostavia, vaikka ne eivät olisi sisältönsä kannalta niin tärkeitä. Toisaalta televisiouutiskuvan kanssa työskentelevät olivat tutkimukseni aineistossa huolissaan kuvan valta-asemasta ja siitä, että tv-uutiset ovat radiopuhetta, jonka päälle on liimattu teennäisesti kuva.

Uutiset perustuvat raan tiedon välitykselle ja puheen kautta voidaan tietoa välittää yksiselitteisemmin kuin symbolisemman kuvan avulla. Tekstin korostunut asema tekee kuitenkin tv-uutisten kuvallisesta maailmasta joissain tapauksissa tylsemmän. Televisio audiovisuaalisena välineenä vaatii kuitenkin aina kahta kanavaa pitkin välittyvän viestin (ääni ja kuva). Näkemykseni mukaan kuvamateriaalin alisteinen asema ei palvele kuvamaailman parissa työskentelevien ammattiyylpeyttä, se päästää heidän mielestään ammattikunnan liian helpolla. Toisaalta myös yleisö kärsii siitä, että televisiouutisten visuaalinen maailma on latteampi kuin mitä se parhaillaan voisi olla, jos kuvallisuutta arvostettaisiin toimituksissa enemmän.

Samaan aikaan televisiouutisten kuva ei saa ammattilaisten mielestä olla liian koskettava tai monitulkinnallinen. Kuvaa ei haluta nostaa liian merkittävään osaan televisiouutisissa, vaan kuvan ja puheen tulee kulkea käsi kädessä. Mikäli kuva nousee ylitse tekstin, se helposti kiinnittää katsojan kaiken huomion, eikä katsoja kuuntele puhetta lainkaan. Tätä uutisten tekijät eivät myöskään halua. Ideaalitulanteeksi aineistossani nähtiin se, että teksti kertoo raakoja faktoja aiheesta ja kuva liittyy siihen läheisesti, esittää oman pienen tarinansa. Tekstissä voidaan esimerkiksi kuvata EU-direktiiviä ja sen yleisiä vaikutuksia Suomessa, kun kuva taas esittää EU-direktiivin tuomat vaikutukset yksittäisen henkilön arkeen. Kuvan ja tekstin looginen paradoksi näyttäisikin olevan keskiössä tv-uutisten kuvittamisessa: yhtä aikaa kuvaa pitäisi arvostaa enemmän, mutta toisaalta kuva ei saa käydä liian hallitsevaksi. Kuvan ja tekstin tasapainotilan löytäminen on mielestäni avainasemassa televisiouutisten tuottajien ammatissa.

Osa aineistoni ammattilaisista toivoo, että tekijöiltä löytyisi sen verran kunnianhimoa, että he miettivätkin enemmän televisiouutiskuvan sisältöjä. Pelkkä ”kuvituksen” kuvaaminen ei riitä kaikille, vaan aiheita pitäisi käsitellä niin, että kuva sisältäisi myös ”journalismia”. Hyvä uutiskuvitus antaa mielestäni lisäarvoa puhutulle uutiselle. Parhaimmillaan uutiskuvalla voidaankin herättää katsojan mielenkiinto asioihin, jotka eivät häntä muutoin kiinnostaisi, alleviivata uutisen kannalta tärkeimpiä faktoja ja välittää tunteita, joita ei tekstin kautta olisi mahdollista kertoa. Vaikka kuvaan kaivataan tulkinnallista syvyyttä, sen ilmimerkitystaso tulee olla ensisijaisesti kunnossa, tämän myönsivät kaikki haastatteleman kuvan ammattilaiset. Televisiouutiskuva ei saa olla liian symbolinen, sillä muutoin kuva syö tehoa tv-uutisten tärkeimmältä funktiolta, informaation välitykseltä.

Tv-uutisten kuvituksessa painottuu kiistatta tunne. Kuvan toivotaan välittävän tunnetta, puheen osuus on tiukkojen faktojen kertominen. Hyvä tv-uutisjutun kuvitus koskettaa, herättää ajatuksia ja elää hetkessä mukana. Tärkeää kuvituksen kannalta on myös se, että kuvassa tapahtuu jotain. Vaikka lehdessä kiva poseerauskuva toimii hyvin, televisiossa sellaisella kuvalla ei juurikaan ole käyttöarvoa. Myös sommittelu ja rajaus ovat televisiouutiskuvassa still-kuvaa rutinoidumpia siksi, että yksittäisen otoksen pitää toimia muiden otosten välissä. Huomiopiste ei voi hyppiä sinne tänne. Mikäli tv-uutiskuva on rajattu ja sommiteltu hyvin poikkeavasti, se ei välttämättä leikkaannu minkäänlaisten kuvien väliin.

Koska tv-uutiskuva kulkee lineaarisesti, yksittäisen otoksen lisäksi hyvä uutiskuva rakentaa otoksista koostuvan kokonaisuuden. Lähes poikkeuksetta sähkökuvituksen kuvittamisessa painotettiin parhaiden toiminnallisten kuvien valintaa, kun taas uutisjutuissa pyrittiin kuvilla kertomaan tarinoita. Samaan aikaan ammattilaiset korostivat sitä, että kaikki aiheet eivät välttämättä taivu kuviksi tai tarinoiksi. Koska televisiouutisten tekeminen on hektistä ja siihen liittyy nopeat aikasyklit, tv-uutiskuvaajan ja -editoijan siinä missä toimittajankin tulee sietää epätäydellisyyttä. Kuvalliset ambitiot saa monessa tapauksessa jättää elokuvantekijöille.

Kiinnostavan kuvan tekeminen kaikkiin aiheisiin on mahdotonta. Television audiovisuaalisesta luonteesta huolimatta on viisautta jättää kuvittamatta aiheita, jotka eivät taivu yksinkertaisesti televisioon. Siitä huolimatta on asioita, jotka tulee kertoa myös televisiossa tiedotusvälineiden informaatiota levittävän tehtävän vuoksi. Monimedialisoituvassa ympäristössä televisioon taipumattomia aiheita voidaan täydentää esimerkiksi internetsisältöjen avulla. Televisiouutisissa esitettävissä aiheissa painottui kaksi pääsuuntausta: kovat aiheet, jotka pitää saattaa yleisöjen saataville niiden informaatioarvon vuoksi ja feature-jutut, jotka valikoituivat uutisiin nimenomaan kuvallisuutensa vuoksi.

Feature-juttujen suosion nousussa näkyy mielestäni mediakentän viihteellistyminen. Feature-jutut on helpompi esittää myös kuvallisesti mielenkiintoisesti, kun puhutaan ilmiöistä jotka ovat kenties valikoituneet tv-uutisiin kuvallisen potentiaalinsa vuoksi. Media-alan kiristynyt kilpailu on vaikuttanut siihen, että toisaalta sisältöjen mietinnälle on entistä vähemmän aikaa ja toisaalta mielenkiintoisilla (usein feature-aiheilla) pitäisi pystyä erottautumaan muiden kanavien uutistarjonnasta. Samalla feature-aiheissa näh-

dään uudistumisen mahdollisuus. Feature-aiheissa kuvallisella ilmaisulla voidaan revitellä ja mahdollisesti tehdä avauksia uudenlaista uutiskuvan perinnettä varten.

Televisiouutiset esittävät todellisuutta, joten kuvallisuudenkin pitää olla linjassa todellisuuden kanssa. Tämän vuoksi holtittomat revittelyt uutiskuvassa eivät ole ainakaan tämän päivän televisioutiskuvassa toivottavia. Toisaalta alan sisällä on nähtävillä selkeää tarvetta muutokseen ja mielestäni tv-uutiskuvan esittämisrutiinit saattavatkin olla tulevaisuudessa muuttumassa.

LÄHTEET

Ailio, Johanna. 2005. Uutiset ovat kuvitettua puhetta. Muuttuva journalismi 2/2005. WiderScreen-verkkójulkaisu. <http://www.widerscreen.fi/2005-2/radionomainen-kuvakerronta/>. Luettu 24.2.2013.

Galtung, Johan & Ruge, Mari. 1965. The Structure of Foreign News. The Presentation of Congo, Cuba and Cyprus in Four Foreign Newspapers. Journal of International Peace Research, I 1965, 64 - 90.

Halonen, Irma Kaarina. 1999. Matka journalismin sukupuolittumisen strategisille alueille. Akateeminen väitöskirja. Tiedotusopin laitos. Tampereen yliopisto.

Harrower, Tim. 2009. Inside Reporting. A Practical Guide to the Craft of Journalism. New York: McGraw-Hill.

Hatva, Anja. 2009. Merkityksen välittäminen kuvan avulla. Akateeminen väitöskirja. Tiedotusopin laitos. Tampereen yliopisto.

Hietala, Veijo. 1996. Ruudun hurma: johdatus TV-kulttuuriin. Helsinki: YLE-opetuspalvelut.

Heino, Jaakko. 2007. Kirjoita hyvä uutissähke! Helsinki: Yle.

Heinonen, Ari. 2002. Lehdestä moneksi: monimediajournalismin koulutustarve sanomalehdissä. Journalismin tutkimusyksikkö. Tampereen yliopisto.

Huittinen, Anna. 2010. ATVU:n mediatoimittajien työn kuormittavuus ja ylityöt tutkimusraportti 24.4.2010. Yle Kymenlaakso.

Huovila, Tapani. 1990. Uutiskynnys ylittyy. Helsinki: Tietopaketti.

Kaihovaara, Riikka. 2005. Toimittajat tarinanakertojina. Kolmen ajankohtaisinsertin dramaturgian erittelyä. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Kunelius, Risto. 2003. Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Mander, Mary. 1987. Narrative Dimensions of the News: Omniscience, Prophecy and Morality. *Communication*, 10:1, 51 - 70.

McQuail, Denis. 1994. *Mass Communication Theory. An Introduction*. London: Sage.

Mäenpää, Jenni. 2008. Muokkausta ja manipulaatiota: Digitaalisen kuvankäsittelyn rajat suomalaisissa sanoma- ja aikakauslehdissä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Nikkinen, Are & Vacklin, Anders. 2012. *Television runousoppia. Toisenlainen katse tv-ohjelmiin*. Helsinki: Like.

Nylund, Mats. 2009. Lohkaisujen politiikka. Haastattelusta televisioutiseen. Teoksessa Väliverronen, Esa (toim.). 2009. *Journalismi murroksessa* s. 248-261. Helsinki: Gaudeamus.

Pietilä, Veikko. 1995a. Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä. Tampere: Tampereen yliopisto.

Pietilä, Veikko. 1995b. *Tv-uutisista, hyvää iltaa*. Tampere: Vastapaino.

Puustinen, Liina & Seppänen, Janne. 2010. Luottamuksen kuva. Lukijoiden näkemyksiä uutiskuvien uskottavuudesta. Tampere: Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos.

Rautkorpi, Tiina. 2011. *Televisiokeskustelu yhteiskehittelynä. Tapaustutkimus tv-tuotannosta ja merkityksellistämisen taidosta*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Ridell, Seija. 1998. *Tolkullistamisen politiikkaa. Televisioutisten vastaanotto kriittisestä genrenäkökulmasta*. Akateeminen väitöskirja. Tiedotusopin laitos. Tampereen yliopisto.

Seppänen, Janne. 2005. Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Tampere: Vastapaino.

Vesalainen, Suvi. 2013. Sanoma lopettaa Nelosen uutiset ja vähentää väkeä. Yle Uutisten verkkouutiset 31.10.2013. http://yle.fi/uutiset/sanoma_lopettaa_nelosen_uutiset_ja_vahentaa_vakea/6909999. Luettu 1.11.2013.

Haastattelut

Eintola, Antti. Mediatoimittaja. 2013. Haastattelu 22.9.2013. Haastattelija Kaisu Jansson Tampere.

Heikkinen, Kalle. Tekniikkavastaava. 2013. Haastattelu 10.9.2013. Haastattelija Kaisu Jansson Kajaani.

Hiljanen, Paula. Toimittaja. 2013. Haastattelu 9.9.2013. Haastattelija Kaisu Jansson Kajaani.

Hynnä, Jan. Mediatoimittaja. 2013. Haastattelu 23.9.2013. Haastattelija Kaisu Jansson Tampere.

Melto, Marko. Mediatoimittaja. 2013. Haastattelu 23.9.2013. Haastattelija Kaisu Jansson Tampere.

Tommola, Mika. Toimittaja. 2013. Puhelinhaastattelu 20.9.2013. Haastattelija Kaisu Jansson Tampere.

LIITTEET

Liite 1. Nettikysely

1 (3)

Lomake liittyy Tampereen ammattikorkeakoulun elokuvan ja television koulutusohjelman opinnäytetyöhön.

Televisioutisten kuvallisuus -kyselylomake

Kysely on osa "Televisioutisten kuvallisuus tekijänäkökulmasta" (työnimi) -opinnäytetyön tiedonhankintaa. Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan kysymykseen, millainen on hyvä uutiskuva ja keräämään yksiin kansiin niitä asioita, jotka vaikuttavat televisioutiskuvan rakentumiseen.

Kaikissa kommentissa ja kyselyissä pyydän ystävällisesti ottamaan yhteyttä:

Kaisu Jansson
elokuvan ja television opiskelija
Tampereen ammattikorkeakoulu
kaisu.jansson@cult.tamk.fi tai 044 538 8398

Taustatiedot

Ammattinimike

mediatoimittaja

toimittaja

uutispäällikkö

kuvaaja

editoija

muu, mikä:

Työskenteletkö

Yle Uutiset, Pasila

2 (3)

Ylen aluetoimituksessa rinnakkaistoimituksessa

Ylen aluetoimituksessa lähetyspaikkakunnalla

MTV3:n uutistoimituksessa

Nelosen uutistoimituksessa

Tuotantorutiinit

Valikoituvatko mielestäsi tieynlaiset aiheet televisiouutisiin? Jos, millaiset?

Suunnitteletko jutun/sähkeen kuvitusta ennen keikalle menoa? Miten/Miksi et?

Leikataanko sähkekuvitus tietyn pituiseksi lukuajasta riippumatta? Entä liidikuva? Minkä pituisia ne ovat?

Kirjoitetaanko sähköteksti tai jutun käsikirjoitus ennen kuvien järjestyksen miettimistä?

Leikataanko sähkekuvitus sähkötekstin sisältöä peilaten? Kuinka paljon mietit, mikä kuva sähkeen aikana ruudussa näkyy?

Mikä on työjärjestys uutisjuttua tehdessä? Spiikataanko ja valitaanko sataset ennen kuvitusta?

Kuka valitsee lopullisessa jutussa/kuvituksessa käytettävät kuvat? Uutispäällikkö? Toimittaja? Mediatoimittaja?

Kuvallisuus

Millä tavoin liikkuva uutiskuva eroaa still-kuvasta? Mitkä asiat painottuvat?

Eroaako televisiouutiskuva elokuvasta? Pätevätkö samat kuvakerronnan lainalaisuudet niin elokuvaan kuin uutiskuvaankin?

Mikä on kuvan ja puheen suhde televisiouutisissa? Mitä teksti kertoo? Mitä kuva? Entä niiden kokonaisuus?

3 (3)

Millainen on hyvä haastattelukuva? Sommittelu, rajaus? Silmävalo? Leikataanko haastattelukuva hyppyleikkukin vai kuvitetaanko leikkausten päälle?

Millä perusteella jutun kuvitus valitaan kaikesta kuvatusta materiaalista?

Millainen on hyvä sähkekuvitus?

Millainen on hyvä uutisjutun kuvitus?

Eroaako jutun ja sähkeen kuvittaminen toisistaan? Miten/Miksi ei?

Millaisia ominaisuuksia hyvällä televisiouutiskuvalla tulee olla? Millaisilla adjektiiveilla kuvailisit hyvää televisiouutiskuvaa?

Miten suhtaudut televisiouutiskuvan korjailuun jälkeinpäin? Esimerkiksi värikorjailu tai kuvatun klipin toistaminen väärin päin, nk. reverse frame?

Lisätiedot

Yhteystietoni (ei pakollinen)

Lisätietoja: